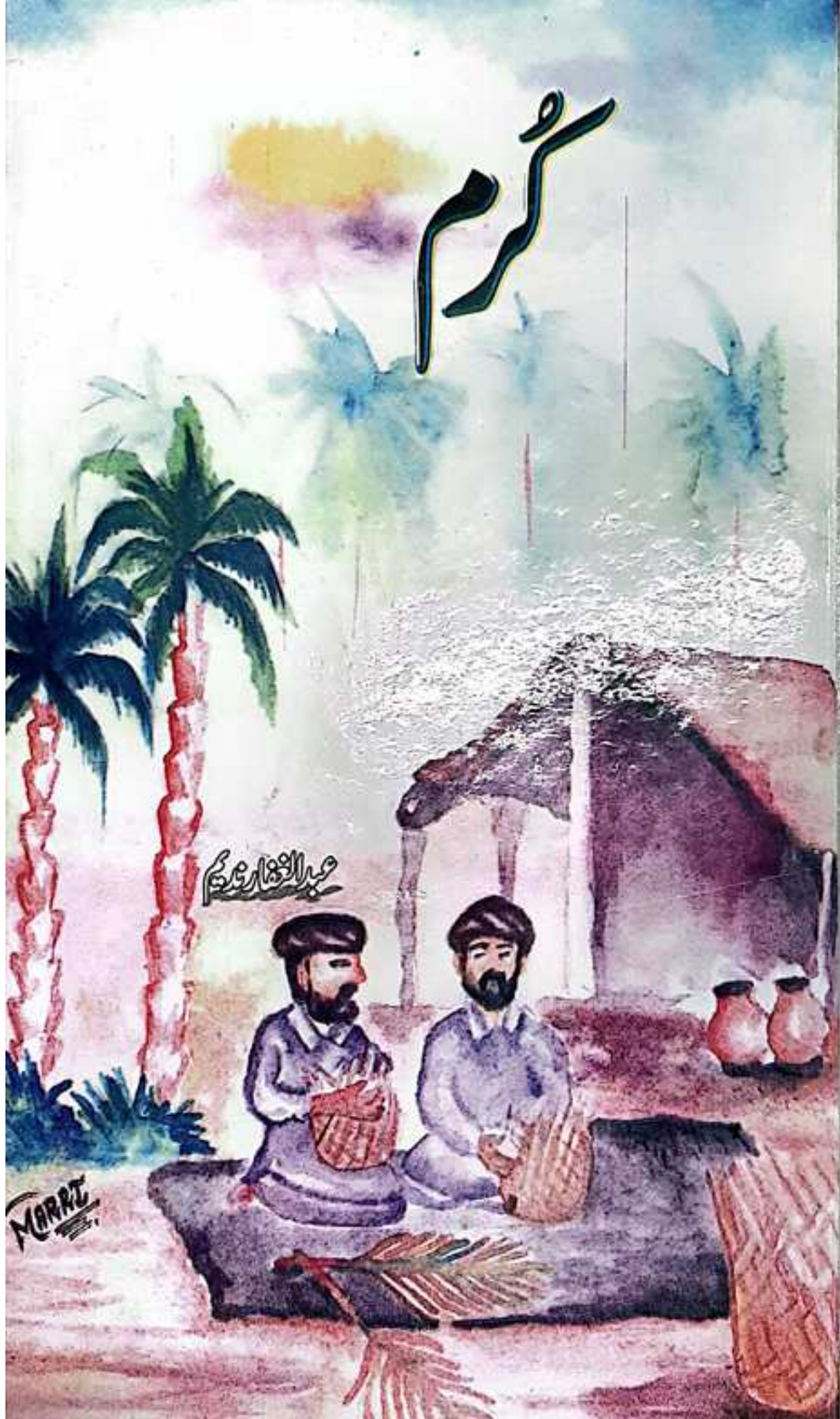

گرم

عبدالرحمن

MARAT

گرم

عبدالغفار ندیم

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

© بلوچي اڪيڏمي ڪوئٽه

ڪتاب ۽ نام	.....	گرم
پيشه ڪار	.....	عبدالغفار نديم
سال	.....	2010
ڪمپوزر	.....	عزيز جمال ديني
پرنٽرز	.....	هائي ٽيڪ پرنٽرز
فنڪار	.....	بلوچي اڪيڏمي ڪوئٽه
دانگ	.....	500
بها	.....	200/-

ISBN.No:978 - 969 - 8557 - 61 - 4

لڑ

دودانک ڈاکٹر نعمت کچھی

اولی بہر

1	مئے بتل۔ (چے۔ چون پر چہ؟)	-1
14	مئے بتل (مثال)	-2
20	ا۔ طاقت غزری	
22	ب۔ سیاد غوارث	
23	پ۔ دشمن غبیر گیری	
24	ت۔ بہادری	
25	ث۔ مہر غ دوستی	
25	ث۔ ذات غ زریات	
27	ج۔ زبان غ گپ	
28	ج۔ لچ غ میار	
29	ح۔ راست غ دروغ	
29	خ۔ سخنی گیری غ کنجوسی	
30	د۔ ہم تہی	
30	ڈ۔ احتیاط غ دور گندی	

31	ر۔ جُهد و کوشش
32	ڑ۔ دست و ستاء گلا
33	ز۔ پد گیری
33	ژ۔ مصلحت
33	س۔ چم برداری
33	ش۔ صبر و اشتاپی
34	ص۔ وطن دوستی
34	ض۔ اتفاق
34	ط۔ تجربہ
35	ظ۔ دزی و بدکاری

دومی بہر

39	1۔ لیزانگی نگدکاری
46	2۔ اُستمان و لیکہ (اولی بہر)
51	3۔ اُستمان و لیکہ (دومی بہر)
57	4۔ آجونی و پپہ بلوچانی جہد
62	5۔ آژنگہ
66	6۔ شرگداری

دودانک

ولجہ غفار ۽ گرم ۽ دپ ۽ تچ انت او منی دیما انت۔ اے آئی ۽ پنج میر جان ۽ پجن ۽ دیم
 دانگ۔ پہ چم شانکے ۽۔ شماسر پدات، گرم کو چک ۽ میریں بلو چانی بند ۽ کیلگانی ہما انبار انت
 کہ پہ گندیم ۽ ایر کنگ ۽ کار مرز بیت۔ کہ آئی ۽ کار بدینت۔ اے ”گرم“ نامی کتاب ولجہ
 غفارے لوزانک ۽ یک گرم ۽۔ ولجہ ۽ سینگ ۽ لوزانک ۽ ہمنکریں گنجے ات کہ منجہ پڑ
 بکرتیں منی دل ۽ پہ کلے ۽ جاگہ اش کرت۔ بلے اے مے بے طالعی انت، کہ آوت اچ ما
 دورشت او ماچہ اے گنجیس مڈی ۽ ز بہر بوت انت۔ واہگ او طالع پہ کزا ہمگر نچ بنت۔

ولجہ دانگ ۽ پڈ ۽ شایگان ات۔ انگریزی ۽ اردو ۽ ابید آئی ۽ فارسی او عربی ہم جوان
 زانت۔ ۽ بلوچی ۽ آ بے مٹ ات۔ آ بلوچی ۽ کو اسیں نویسو کے ات۔ آ کتابی کرے ات۔ آ
 علم ۽ پڈا ہورت گند ۽ دور گندی ات۔ تحقیقات ۽ پٹ ۽ پول آئی ایلت ات۔ آ بے
 دروریں نویس کارے ات۔ آ بلوچی زباں ۽ بنداتی نویسوکان یکے بوتگ۔

غفار جان ۽ شائی تب ۽ ات۔ گپ ۽ نرم بلے مزاج ۽ گرم ات۔ پوہ ۽ زانت کار
 ۽ ات۔ آ مذہب دار ۽ شرپ دارے ات۔ یک بے مٹیں سنگتے ات۔ آ راج دوست ۽ راج
 کارے ات۔ آچہ بلوچ قومی سیاست ۽ جہل ۽ برزاں شتر سر پدات۔ آئی ۽ سرکاری بند و تندا
 سرسٹ کرت، سیاسی جاوراں بہر زرت۔ آ گوں سیاسی سنگتاں ہم کار ۽ ہم شورات۔ گیشتر

گوں ورنایاں۔ ماے گپ ۽ گنداں کہ آکسانی ۽ یک علمی ۽ سیاسی چا گردے ۽ رستگ ۽ مزین
 بوٹگ، ۽ پدا مرچی ماگنداں کہ اگہ ادب ۽، سیاست ۽ آئی ۽ دزنہال گرو شمر ۽ سرانت ۽
 بلوچستاں ۽ ملن انت۔

اے کتاب ۽ دو بہر انت، اولی بہر بتل ۽ باروا انت، دوہمی بہر لہتیں جتا جتا میں سر
 حالانی سراہشتا تک انت۔ اے ہشتا تک آئی ۽ باز وحد ساری ہشتہ کتکت کہ بازیں جاگہاں
 چاپ بوٹکت۔ باز جاگہ ہشتہ ۽ تاریخ ہم دیگ بوٹگ انت۔

دگرے کارانی ردیانی کشگ سک گران انت۔ گیشتر یہ منی ڈولین یک نابلدے ۽۔ نابلد اے
 حساب ۽ انکدر، کہ غفار ۽ در گیتگ انکدر بتل من نہ دیستگ ۽ نہ وٹنگ من پرے کار ۽
 مزینیں سر ۽ سونج ۽ جست ۽ پرسے کرتگ۔ بلے ہنکت باز روی پشت کچتکت۔ من دل ۽ باز
 شاداوں کہ من ۽ غفار ۽ کتاب ۽ اے کارے کنگ ۽ شرب رست۔

ہما بتلاں کہ من شر سر پد نہ بوٹگوں۔ آیان من نشان کنگ۔ اُمیت انت اے روی
 دیما در کنگ بنت۔ ۽ دیم ۽ چاپ ۽ راست کنگ بنت۔ اے یک نمیر انیں کارے۔ من ۽
 اُمیت انت کہ غفار ۽ جہد باز ۽ را کار دنت۔

ڈاکٹر نعمت اللہ گچھی

کوئٹہ

19- مئی 2010

اولی بہر

مئے بتل - چے، چون، پر چہ؟

(یک پچارے)

بتل یا کہ متل گیدی لوزانک ء بر اہداریں ء سکین کوہنیں بہرے ء زبان ء قدیمی سنگتے .....!

ایشی ردوم شہ ہماوخت ء بنا بیت کہ زبان ء جندوت جوڑ بوت ء مخلوق ء راہ پوتی ہمروچی زند ء
تند ء کار بندگ بنگج کنت - مدان مدان ء زبان ء اے بہر گوں قرن ء دورانی گوزگ ء دیما
روان بیت ء راجی لوٹ ء احتیاجانی پیم ء ایشی تہاوڑ وڑیں کمی گیشی بنت!

بتل چون ء کسان کسانیں زیبائیں ء شیر کنین گشتن کہ آچہ لہتین و شیں لوز ء پہناتاں
جرتکنت اے بازیں راجی ء لوزانکی خوبی ء واہندانت ..... اے یک نیمگے ء زبان ء تیر ء
شائگان ء پراہ دامن جوڑ کنت تہ دومی نیمگ ء راجی لوٹ ء احتیاجاں پیلودی کنت ء راجی
تب ء پکر ء نشوندانت ..... اے کسان کسانیں گشتن چہ بازو شیں اولسی زبانی ء بر اہداریں
نمادار انت ء مزن مزینں دراجیں معنا ء گپاں پہ گونڈی بیان کنت کہ چریشی گپ ء تران
تامدار بیت پراہی بازوخت نہ لکیت ء یکین جملہ ورد ء گشگ ء گوں، آہانی ذہن ء خیال

ہامان ء ہمازنین ء برزین معنا پدی کار ء واقہاں پوہ بیت۔ اے سیم ء بتل ء چہ جوانین معنا
 ء خیال ء چکاریں گال ء گشتن انت۔ بزاں اے ہمروچی زند ء نند ء باروا عامیں گواچن
 Generalisation انت کہ ماہمکیں، شیرکنیں وش زیمیلیں ء گیشتر ہم زیلیں اوسی زبان
 ء درنگاز کنگ بوتکت۔ بتلانی زبان ء لوز ء معنا ء لوزانکی خوبی ہم است انت بلے آچہ اوسی
 زانت ء برزتر نہ انت.....! ہرکس آہان آسانی ء پوہ بیت ء پہ آہانی پوہ بوگ ء خاصیں
 دانشوری ء مزن پکری پکار نہ انت ء بلوچی بتلانی لیکہ ء بچاردی ہمیش انت!

بازبتل پہ زانت جوڑ بنت ء باز پہ زانتی ء۔ باز پہ زانت ء قصد راج ء تہارواج دیگ
 بنت ء بازوت سر ء وت ابید اوس ء زانت ء زانگ ء روان گرت۔ بلوچی بتلانی سر ء چہمشا ککے
 ء رند ماگشت کنوں کہ بلوچی بتل بازیں پیے ء رواج گپگ انت۔ بزاں آہانی جوڑ بوگ رہند ء
 تہر باز انت۔ ء گیشتر چہ چیر ء نیشکلیں لہتین تہران جوڑ بوتگ ء رواج گپگ انت۔

بتلانی جڑگ ء یک رہندے ایش انت کہ آکواسین ء زانوگرین مردمانی گشتن
 انت ء آہانی جند ء ذاتی تجربت ء کواسی ء زانوگری ء پیدائنت انت..... مئے بلوچی راج ء
 تنگاہم اے دوداست انت۔ کہ باز مردم وتی کماش، میر ء سردار، کواس ء زانوگر ء مستریں
 مردمانی قول ء گپتار ء کشتناں وتی دیوان ء مجلس ء ہمروچی نند ء نیاداں بیان کنت ء وتی گپ
 ء نامدار ء زوردار کنت۔ اے پیہیں بیان چیر ء اے ڈولیں گشتن ء قول راج ء تہا باز شنگ ء
 تالانی ء سبب ء بتل جوڑ بنت۔ چسکہ یک کواسے ملک دینار گچی ء قول انت۔ ہر دینکہ قوم ء
 چہ زیان شت تہ بزاں ہج نہ مانیت۔ گوک پرش ء شہید میر بلوچ خان نوشیروانی ء گشتن
 انت۔

”جنگِ اولیٰ گر میں ساعتِ مردِ نامردِ دلِ سندیتِ بلے پدا مردِ دلِ برتر بیتِ نامردِ
دلِ پد نہ تریت“۔ ہے سیمِ ملا بہادر رندِ قولِ انت۔

”براتِ اگاں لیگارِ پچار ماتیں

مہرے چہ کلِ عالمِ عزیا تیں

اے ڈولِ بلوچیِ بازیں بتل ہے سیمیں تنگوں کو اسِ عزانو گرانِ گشتنِ قولِ انت۔

بازیں بتل چہ تواریخی واقعاں جوڑ بنتِ ایشانی پشتِ آ پیلوں تواریخی جاور

اُستِ اُنت، اولسِ چہ ہماں تواریخی واقعاں سبقِ کہتہِ پتی فاندگِ ایشانی گیر نیکِ لازمی
مارنگِ چریشاں کردے عامیں رہندِ ٹہینگت۔ چسکہ بلوچیِ مشہوریں بتلے۔

”میروے گوں لڑے گندین بالکتر گورانی چراگِ جاہِ انت“

ادا میرو یکِ تواریخی مردے بالکتر ماں مکرانِ یکِ کونینِ تواریخی جاگے کہ پہ

وتی آبادیِ کشتکارِ و شمالیِ سکِ نامے کشتگِ میرو ہے جاگہِ سرداراتِ بلے سکیں بے

پروا ہے ات۔ آئی وتی ہندِ ملکِ گہتریِ و شمالیِ نیمگِ آجِ دلگوشِ گورنہ کرتِ آ و ہدی

یکِ کو اسے امارات کہ بالکتر اے سرسبزیِ شادابیِ باغِ کچلاکِ سیریِ و شمالیِ اے

ڈولیں سردارے ابرکتِ اتاں دیرانِ پشت نہ کپنتِ اے انسانیِ زند جاہِ شہر زوتِ ہنچیں

ویرانِ جنگلِ بیابانے جوڑ بیت کہ آیوکِ گورِ آسکانیِ چراہِ چراگِ جاہِ جوڑ

بیت۔ تواریخی جاوراں ہے گالواریِ راستِ شونِ داتِ بالکتر تاں روجِ مروچیِ آسکِ

گورانی لیبِ جاہِ شکارِ جاہِ انت۔ پیشیِ آبادیِ و شمالیِ پشت نہ کپنت، نوں چٹ ویرانِ

گیابانِ انت۔ چہ اے تواریخی جاوراں بلوچِ اولسِ سبقِ گپتِ میروے ناپسندیں لوڑے راک

جاندی رنگے دانہ، کہ اگے اے حال بوت تہ بزاں حیر بیت۔ ہے تواریخی جاوراں بالکترے
 جاندی۔ اے یک عا میں رہندے جوڑ بوتہ کہ بازیں شہرے ہند تواریخی جاورانی سبب ۽ بتلانی
 زیب ۽ براہ انت، دگہ یک بتلے۔ ”بزاں، کچج انت“۔ کچج یک تواریخی ہندے کہ بلوچانی بن
 جاہ ۽ تخت بوتہ۔ ہمیشا کچج ۽ پہ ہر کس ۽ دل ۽ عزت بوتہ ۽ اد ۽ جہہ متندان ۽ عزت ۽
 چارتہ۔ ہے تواریخی جاورانی سبب ۽ ہے بتل اش جوڑ کنگ کہ ایشی معنا ہمیش انت کہ پیش ۽
 منی سرگوں مٹ ۽ نہ کپتہ، نون ہوش بو کہ توچہ وت ۽ ۽ سرین ۽ ۽ دیم پہ دیم ۽۔!

ہے پیم ۽ بتلے ”قول ہما کہ عومر ۽ گوں ماہو ۽ کتہ“۔ اے بتل دی گو سنگیں بلوچی
 تواریخ ۽ نشوندار انت ۽ چہ تواریخی واقع ۽ جاوراں در آتکہ۔ اے بتل مارا عومر، ماہو ۽ تواریخی
 قول ۽ قرار ۽ پیلو یں داستان ۽ گیر کاریت۔ ”آ مرد کہ کناں باہوٹاں نیم روچاں نریحان
 وابان“ ۽ بتل مارا دودا ۽ بالاچ ۽ کوہنیں تواریخی واقعہ ۽ شون دنت کہ دودا ۽ چون کمی ۽ راپناہ
 دات دودا چون کشجاہ بوت۔ آنہی ماس ۽ چے گشت ۽ بالاچ ۽ چون سرگپت؟؟؟.....

دگہ بازیں ہنجیں خاصیں موہ Particular situation دی است انت کہ
 آ تواریخی اہمیت ندرنت بلے واہم چراہاں بازیں بتل جوڑ بوتکنٹ ۽ راج ۽ تہا باز
 مشہور بوتکنٹ۔ اے ڈولیں واقعہ انا گاہ ۽ یک رندے راجے ۽ تہاودی بنت کہ چہ ایشاں مخلوق
 پنت گرت ۽ عام راہند اش جوڑ کنت۔ اے ڈولیں بتلانی پشت ۽ ہے ڈولیں ناگمانیں
 خاصیں واقع ۽ موہ است انت چسکہ ”نیم بزوء را بزے بوت دوشگ ۽ بان ۽ سرے
 بڑت“ اے چوش بیت کہ یک بے مالیں مردے ۽ را ایوک یک بڑے دست کپیت۔ آ ایشرا
 ہمکریں مزنیں مالداری ۽ لیکیت کہ ہر سہب ۽ آ را بان ۽ سرے بارت ۽ دوشیت۔ ہے

خاصیں واقعہ را مخلوق ابندی گوناپ دات ء پیہ، ہج نندہ ستگاں، مثالے جوڑ کرت۔ ہے ڈول
 ء گشت۔ ”خراسان نان آسان، نان آسان پہ کار آسان“ اے بتل چوش رواج گیت کہ
 یک رندے یک مردے چہ دگرے ء دپ ء اشکت کہ خراسان ء نان آسان انت آجہ جنت
 ء خراسان ء روت۔ دست ء دست ء سر ایر کنت ء نندیت ء نان ء راہ ء چاریت۔ بلے کے
 ہم دپی جست ء نہ کنت ء، شدے گیت، لاپے ماں دنگ ء روت ء سک بیت، آ مردوتی دل
 ء گشیت کہ اے مردک ء مز نہیں نا ہے جت گوں وتی دروگ ء کہ خراسان ء نان آسان انت
 ۔ ادا تہ کس دپی صلا حے ہم نہ جنت۔ لانک ء بندیت ء گیت دیم پہ وتی ملک ء کہ برمین ء
 دروغ بند ء گور ء بکنین۔ رسگ ء شرط ء گوں تچگ ء ہا مرد ء کر ء روت ء گشیت کہ تو گشت کہ
 خراسان نان آسان، من ء واشد ء کشت۔ آ مرد کندیت ء پتہ دنت کہ نان آسان انت، پہ
 کار آسان انت منی مطلب ہمیش ات کہ اودا کار ء مزدوری باز انت، خشک ء کجانان رسیت
 ! چہ ماروچ ء اے بتل پہ مکسک کشاں کار مرز انت۔ اے ڈولیس خاصین واقعہ یک پیے ء
 خاصیں تجربت انت کہ گوں یک جاگہ این ء پدمہ پدیں تجربہ ء چکاس ء تہمات ء دپ نہ
 کپنت ء چریشاں چٹ جتا انت۔

بلوچی بازیں بتل یک جاگہ این ء پدماں پدیں انسانی تجربت ء تہمات ء چکاس ء
 ثمرہ انت۔ بنی آدم وتی ہمروچی زند ء توک ء باز ہنچیں حقیقت ء گواچن گندیت کہ مدام دیم ء
 کاہنت۔ اے ڈولیس گواچن مدام راست سہر انت ہے ڈولیس حقیقتانی بیان بتل ء جاگ ء
 پوشیت چسکہ بنی آدم مدام گندیت کہ براسی ء سیال گندی یک خونی شے ءے پہ مال ء زرع
 جائیداد نہ انت ہمیشا بلوچ دی گشت کہ ”زرع مدے اوزر زوال کہ زردا تگلیں برات نہ بنت“

چیرہ بتل ہے ہمدردی تجرت، جہمات لہ چکاس ء نشوند ارانت۔

ماہ مندے ماہ بے دیگ مندے سیاہ بے۔

مکسگ نہ کشیت دل ء بدکت۔

کار پہ کور ء ایشرک ء کپیت۔

مور پہ چر پی ء رچیت۔

ساد ہما جا گہ ء سدیت کہ بارگ ترانت۔

عیب ماں دستان انت کشی کمان تیر نہ بارت۔

کپکت کوہ جہہ جنگ جنپاں۔

بلوچی ء بازیں بتلے بلوچی شعر ء شاعری ء نجشکس داد اُنت۔ اے بتل مزین شاعرانی

جو انیس گیتارانی دشیں ء اوسی پسندیں لہتین کڑی ء گالانی پیم ء رواج کپکت۔ دراہیں اولس ء

راجہیں شعر ء گیتار تہ یات بوت نہ بنت۔ بلے دل پسندیں کڑی ء گالانی یات کنگ گران نہ

انت۔ پیمشا آہاں اے ڈولیس گال ء کڈیان ء پے دل یات کنگ ء وتی ہمدردی زند ء گپ ء تران

ء مجلس ء دیوانان جنت اش ء گپ ء تران ء مجالسان تامدار براہدار کنت۔ بلوچی ء چہ شعر ء

شاعری ء در کپکتیں بتل سکت باز انت چسکہ قبیل جت ء شعر ءے کردے کڈی انت۔

مال پہ ہڑ ء مچ نہ بی

ساہ پہ سر ء پھریزگ ء

دوستی پہ زور نہ بیت

دل کوتلی چی ءے نہ انت

مہر پہ بہا گپت نہ بیت

چہ پشاں ہر یک کڈی اے ماں بلوچی ء یک بتلے جوڑ بوت۔ دگراں بل ”مہر پہ بہا گپت نہ

بیت "بتل تہ ہر کس عدپء انت ہے ڈولء ملاق ہم کشیت۔

غم خیالے ء عاشقی چاڑے

اے دگہ شغل ء آدگہ کارے

اے بندء اولی کڑی مکران ء یک مشہوریں بتلے۔ رحم علی مری ء اے گال دی یک بلتے ء ڈول ء

رواج گتہ۔

حیرانی تمہن ویران انت

سیت گوں شکلیں جنگان انت

چہ رحم علی مری ء شعراں دراتلگیں دگہ بتلے۔

نیم کٹانی سراں نیم ٹپلی نیم شپاں

نیم دپی زبے نہ گندیت نیم داری نوکراں

نیم گوں شاری مراداں نیم ناری پہ غماں

استمانی شاعر بی بگر ء لہتین گال گندات کہ نوں بتل جوڑ بوتکت۔

ناموس و ننگے گار بیت

سردار کہ دڑ ء یار بیت

دائم ء تی مروش رخنہ دیت

جن کئی انت بور و مزن گندیں

ورن ء سر ء سار ء بارت

یک ء جزگ ء پیریں باز

تکائی دینت بازیناں

ترندیں مادن ء مستیں زال

حون ء ماں دل ء بادینیت

سارتیں مادن ء چپیں زال

گیدی (لوک) شاعری ء بازیں کڈی و گال دی بتلانی پیم ء مے بلوچی راج ء

رواج کپنگ انت۔ چسکہ اے ڈیہی ۽ چیری دوئیں کڈی انت۔

بیلی کیت منی کندان ۽ لوغاریں سر ۽ رندان ۽

آں مرد کہ کنت یاری ۽ دارنت مادن ۽ مہری ۽

ہے پیم ۽ مشہوریں گیدی تہر، دستاگ ۽ اے کڈیاں بچاراں کہ بتل ۽ پیم ۽ مئے راج ۽
رواج کپنگت۔

موت ۽ نشان گر میں شپ انت

ہور ۽ نشان دز ۽ مج انت

عشق ۽ نشان بر چکندگ انت

اے دستاگ ۽ ہریک کڈی اے یک بتلے! ہے پیم ۽ دگہ بازیں ہنچیں ہمزیل ۽ ہم سنگین بتل
گندگ ۽ کاہنت کہ قدیمی شعرانی پشت کنگین گریگ انت۔ آ قدیمی شعرانی چند یا نکہ دور روز
مان ۽ پنہاں وارنگ و گار کنگت یا نکہ پہ آہانی زانگ و معلوم داری ۽ مزنیں پٹ ۽ پول ۽
کوشستے لوئیت۔ اے ڈولیس بتلانی کردے مثال گندات۔

لہاں قلات تریہنگت   حسکیں رضا پشت کپنگت

مناں پہ جنگ دوستیں مزاری براس نہ بنت

شاشان نہ چندیت گوات ۽   ناکہ خاک بیت شہمات ۽

پادینک ماں حر ۽ پاد ۽ انت   درمان گر بگ ۽ گوش ۽ انت

ہستی گلاماں شرکنت   نیستی ملوکان گرکنت

مردی توکل ۽ میٹرنی   کاران وت خدا جوڑنی

بلوچی و کیشتر بتلانی پشت و ایک نہ یک پیسے قصہ و داستان دی است انت۔ باز قصہ
سک دراج انت و باز سک کسان انت ایشانی مقصد و آسرو سبقان و بتل و پیسے و رواج دیگ
بوته۔ اے ڈولین قصہ و داستان دو تہر و گنت اولی ہما کہ مردم و راگمان بیت کہ اے داستان و
قصہ راستین انت بزاں اے انسانی زند و الم و گوستگ انت، انسان و ایشانی تجربہ بوٹگ و
آسندہ و دی اے ڈول بوت کنت کہ اے ڈولیں داستان کو اس و زانو گراں چہ وتی یا نکہ دگہ
انسانی تجربہ ہاں وت ٹہیٹگ و رواج داتگنت۔ بلے دوئی تہر و داستان و قصہ چٹ وت گزانت
کہ آہاں راست بوگ و ہچ گمانے ہم بوت نہ کنت نا اے ڈول بوته نہ کہ بوت بیت! اولی تہر و
بتلانی لہتیں مثال چوش انت۔ کہ چہ قصہ و داستانانی آسراں چونیں سبق جوڑ کنگ بوته!

گشنت کیے و پتر و گوات بارت“

ایشی پشت و اے قصہ مشہور انت کہ یک رندے یک مردے و وتی تگر و (پتر) پاچ کنگ
لویت۔ گوات کنگ و ات ہمیشا اے سر و کہ پچے کت آسرو گوات و پتات۔ دوئی سرے کہ
پاچ کت تہ اولی سر و گوات و پتات آدرشت کہ لہتین سنگ پخت و بیاریت و تگر و سر و ایر
بکت تیکہ گواتے مہ پتایت۔ ہر دیکہ آسنگ و چنگ و آرگ و شت تگر و جنده گوات و
برت چریشی مخلوق و ہے سبق گپت کہ کیے پتر و گوات بارت، بزاں ہوری و تپا کی شرین چی
نئے و یک مردے ہچ کار کت نہ کنت دگہ بتلے ”و پتگیں مردے و میش زکاریت“ گشنت کہ یک
مردے و اب بیت کہ آئی و زنگی میں زایت و مادگیں چکے کاریت بلے آہنجو و اب بیت
کہ ہچ سئی نہ بیت۔ شپانکے چمود و گوزیت و نوک زاتگیں میش و مادگیں گورگ و گندیت۔
آوتی بڈ و تزیں گورگ و ہما میش و چیر و دنت و مادگیں و پت و ت و بارت۔ اولس شہ اے قصہ و

ہے سبق و گیت، کہ گیش داب پہ انسان و بے سیت انت و بیکاری دستی عیبے۔

بلوچ گشت، انگور ترشپ انت“ اے ہما مشہوریں قصہ و چہ در آ تک کہ یک
 روبا ہے پہ انگور و چنگ و رگ و در چک و بن و سٹ و کپت، بلے دپ نئے پہ انگور و نہ رست
 پرچیکہ انگور و تلنگ سک برزات و ہدیکہ نا امید بوت تہ گوشتے انگور نہ ورین کہ ترشپ انت۔
 ہے پیم و دگہ بتلے۔ تو لگ ہر شپ و ہول انت بلے حلوہ نہ لوئنت ایسی پشت و ہے قصہ انت
 کہ یک رندے بادشاہ و وتی وزیر و راپر مات کہ تو لگ پرچے شپ و ہولنت۔ وزیر و
 در اینت کہ شدیک انت بادشاہ و گوں حیرانی و گشت ”عجب! پرچے حلوہ نہ ورنت“ بلوچاں
 ہے احمقیں گپ و ایک بتلے جوڑ کرتہ۔ دگہ بتلے ”بلی و گشتہ رواں گاڑائے پٹاں، آ لوگ و
 رستے“ بزیاں یک بلکے و گشت کہ من رواں اڑے در گیجاں بلے اے اڑ آ راوتی لوگ و رست
 اے بتل و بار و اے قصہ مشہور انت کہ یک سک اڑ و کیس بلکے چہ لوگ و در اتک کہ
 بردت جاگے گوں کسے اڑ و کڑے بکنت و دل و زنگاں برتچیت، لوگ و دپ و دگہ پیر زالے و
 گوانک جت کہ کجار و گائے! گشتے۔ اڑ اندے پڑگا! دومی پیر زال و گشت۔ یک کارے پن
 بکن و برو۔ آیشکہ یک ٹوپے (دو نیم سیر و بروبر) مرچ، واد و تنباک ہو رکن و منی زہگ و
 بواریں۔ اولی بلی و گشت۔ آچیت۔ دومی بلی و گشت تو سچاتے، ہے سچات و سر و پشک
 و پشک دری اش کت۔ اے پیم و آ راوتی لوگ و اڑ و گاڑائے رست۔

نون اے ڈولیں قصہ و داستانانی دومی بہر و لہتمین مثال، بچارت کہ اوس کو اس و
 زانتکاراں پہ قصد ٹہنگ انت تنکہ راج و تھا اخلاقی زانت و دی بیت اے ڈولیں قصہ ہانی بار و
 و دل نہ منیت کہ آ راست انت۔ و اندر راست بوت کنت۔ بلکیں چر اہاں ہے سہر ابیت کہ

آوت گزانت۔ اے قصہ گیشتر گوں جناور، دلوت ء بے زبانان تعلق دارانت۔ ہنچو کہ ماگنداں کہ کوہنیں دور ء باریاں ہر راجے ء زانوگراں بے زبانانی بازیں قصہ ٹہنگ انت ء اولس ء زہگان ء اے زوت تریات بوتہ گنت چہ اے بے زبانانی قصہاں بازیں اخلاقی رہند وپنت گیشینگ بوتکنٹ۔ بزاں ایشانی تہا پیلوں مقصدیت“ بوتہ۔ بلو چانی تہا اے ڈولیں قصہ سکت بازانت کہ چرہاں ہتل مشہور بوتکنٹ چسکہ گشنت مال ء تاوان پہ جان ء سیت انت“ ایشی بارو ء اے قصہ مشہور انت کہ یک رندے یک خدادوستیں مردے ء چہ حدادعالوٹ ات کہ آدلو تانی بولی ولہز ء سر پد بیت۔ آئی دعا قبول بوت و آدرائیں دلوتانی بولیاں ء گپاں پوہ بوت۔ یک رندے یک پشی ءے گوں دگرے ء گشگ ء ات باند اولجہ ء پس ء دردے گپت ء مرگی بیت۔ آراکشت ء ہلارکنٹ نارشت ء گوشت مچ بیت۔ ولجہ سر پد بوت ء ہامان ء وتی پئے قصاب ء کر ء بہا کڑت۔ دگر روچے یک کچکے گوں کچکے ء گشگ ء ات کہ باند اولجہ ء ہر حرام بیت ہڈ ء گوشت ء سیر ہیں ولجہ ء ہامان ء وتی حرہم پہ ارزان ء گوں دگرے ء بہا کڑت۔ ہے ڈول ء بوان واجکار ء وت ء راچہ وتی بازیں دلوتانی مرگ و تاوان ء رکنیت۔ آسک گل ات۔ بلے یک حرے سرگات وگو شغ ء ات۔ پوشی ولجہ ء بچ مریت آراسک تورت۔ دل ء نہ من ات کہ چوش بوت کنت۔ بلے گوسگیں تجربہ دیما اتنت، آگریت ء دعا لوٹ بلے چہ غیب ء توارے اتک تئی زہگ الم ء مزیت پرچیکہ اگہ تو وتی کے مال ء نقصان بہ اشتین تورا انکریں نقصانے نہ بوت۔ اگہ تو پس ء نقصان بہ اشتین تہ ترا حر ء نقصان نہ بوت اگہ حر ء بہ اشتین تہ ترا ہشتر ء نہ بوت۔ ہشتر ء بہ اشتین تہ ترا سپ ء تاوان نہ بوت نوں کہ مردسکت پشوماں بوت کہ دریکتیں آئی دلوتاں بولی مزانتیں وکسانیں نقصانے

ہوتیں تیکہ آراچوشیں تاوانے ہوتیں۔ اے ڈول ء چہ اے قصہ ء ہمے رہند گیشینگ بوت۔ کہ
مال ء زیان چہ جان ء زیات نہ انت۔ بزاں پہ مال ء نقصان ء لچ پر واہ کنگ نہ لوٹیت ! اے
قصہ ء ٹہینگ ء مقصد ہمیش انت۔ ہرچی کہ بیت بیت انسان باید انت کہ پریشان مہ بیت ء
صبر بکت کہ صبر ء پن شیر کن انت۔

دگہ بتلے ”کچک ء گشتہ“ چئی ءے وت تکاں چئی اے براتانی مدت پتہ“ بزاں قصور
منی وتی انت وکے سکتانی برکت انت اے بتل ء پشت ء اے قصہ مشہور انت کہ یک کچکے ء
گشت کہ من دگہ شہرے ء رواں۔ بلے دمانے ء رند آ اصلی شہر ء ات یکے ء چہ آئی پول کت تو
نہ گشت کہ من دگہ شہرے ء روین کچک ء پتہ دات روگ ء تو من شتاں بلے پدازوت و اتر
کتاں چوش زوت زوت ادارگ ء سبب ایش انت کہ یکے تہ من وت سک تیز ء تکان دومی
منی دگہ براتیں کچکاں مناتا چیناں تا چیناں اداسر کنائنت“ یک دگہ بتلے ”دمب ء پہ دمب ء
بندگ لالہ ء سور ء روگ“ بزاں نہ بوتگمیں کاراں کنان ء وتی مقصد ء پیلو کنگ یا پہ وتی مقصد ء
مراد ء پیلوی ء بازیں درے در گجگ۔ اے بتل چہ بلو چئی ء یک مشہوریں قصہ ء رواج کہتہ
کہ زہگانی تہاماں مکران ء سک جنتے۔ اے سک دراجیں قصہ کہ ایشی ء ادا پیلوی ء نبشتہ کت
نہ کنان بلے گونڈی ء ایش چش انت۔ یک پشی ءے ء براس ء سیرات۔ بلے ہمے تو کاں آئی
ء بلکے ءے ء دیگ ء شیر ریتکت۔ بلی ء روپگے جت چشکہ آئی دمب ست۔ بلی ء پشی بندی
بوت و ملور نشت۔ چوشی ء براس ء سیر ء روگ ءے عیب زانت۔ گوں بلی ء در بندی ءے
کت ”بلی بلی دمب ء دیے دمب ء دمب ء بندین لالہ ء سور ء روین بلی ء وتی شیرانی بدل
لوٹات۔ پشی بز ء کراشت پہ شیر ء رند ء۔ بزل ء بدل ء ٹال لوٹ۔ آ کھور ء کر ء شت کھور ء

کدلوٹ۔ کپوت ء دان لوٹ ات۔ ڈگار ء آپ لوٹ ات..... جو ء بردلوٹ برد ء لوڑی
 (آہن کار) لوٹ..... مچ ء تور لوٹ ات..... ہے پیم ء پشی ء چہ کوہ ء پیش برت، سادے
 رست ء تورے جوڑے کرت، تورے مچ ء کار بست، مچ ء نائے لوڑی ء دانت۔ لوڑی ء
 بردے ء جو ء کار کر مہیت۔ جو ء آپے ڈگار ء دات۔ ڈگار ء دانے کپوت ء دات
 انت۔ کپوت ء کدو کھور ء دات۔ کھور ء نائے بز ء دات انت۔ بز ء شیر ء ملی ء دات انت تہی
 ء دمب دات، پشی ء دمپ پہ دمپ ء بست ووتی براس ء سور ء شت۔ چہ اے قصہ ء اخلاقی
 سبق ہے دراتک کہ انسان پہ وتی گذر ء طلبانی پیلوی ء بازیں چہانی واز مندگ انت۔ چہ
 اے قصہ ء راجی تنظیم ء راہ بند سہر انت.....

اے ڈولیس بتلانی قصہ ء داستانانی مثال سک باز انت کہ آہانی بشتہ ء ووت یک کتابے
 پر انت۔

چہ اے برز ء دراجیس بحث و تراناں ہے سہر انت کہ بلوچی بتلانی سرچمگ، مزئیں
 مردمانی گشتن ء قول، تواریخی واقعہ و خاصیں موہ۔ ہمروچی زند ء تجربت و تہمیات و چکاس
 ، جوانیں شاعرانی گپتار ء شعر، گیدی شاعری ء اخلاقی قصہ ء داستان انت۔

مئے بتل

اے چہ وچون ء پچار ء رند، نون مارا اے چارگی انت کہ بتل پرچے .....؟ او منی خیال ء اے پرچے ءے جواب کیشتر اہم انت۔ پرچیکہ بتلانی بن پدھے ”پرچے“ پشہ ء سر ء انت۔ اگہ ہے پرچے بوتین تہ بتلانی ”چہ“ ء ”چون“ وت پشت نہ کپت۔ بتلانی پچار ء بنیادی سوال ”پرچے“ انت پیشامن اے بارو ء کے تفصیل ء گپ جنیں۔!

گشبت کہ پیشی مردماں گوں آؤ کاں ماں بتلان تران کنگ۔ اے راستے کہ پیشی مردم پشت نہ کچنگ انت کہ شہ وتی کواسی، زانت ء تجربہ ء نوک آؤ کیس نسلان ء ”جوان و بد“ او ”راست و دراگ“ ء نشونداری ء بکن انت۔ بلے بتل شہ آہانی نیمگ ء اے کار ء کن انت ء بنی آدم ء راہ ء رمانییت ..... انسان یک ”راجی ساہدارے“ ..

آ نہی دیم ء بازیں اژاند ء مسئلہ است انت کہ وتاراچہ ایشاں ایوک ء شہ وتی جند ء زانت ء عقل ء رکینت ء گیشینت نہ کنت۔

آ اے ڈولیس جاوران ء دس گرانی کمک ء سروکی ء واز مندگ واسی انت۔ آلوییت کہ اے اژاند ء سدانی دیر کنگ ء کسے آرانو بے بدنت۔ اے مسئلہ و اژاند و سدانی گیش و گیوار ء کسے آ نہی پیشونکی ء بکنت۔ او بتل ہے کہ کاری و سروکی و پیشونکی ء کنت۔

بتل ہے لیکو ۽ گیشینوک انت کہ یک راجے یا ٹک ۽ کہولے ۽ باسک ۽ مردم یک شے ۽ راجون بہ لکنت، یک کارئے آراشر بکشت یا بد؟ یک خاصیں کارے ۽ بارو ۽ آہانی رائے چے بیت؟..... بزاں بتل انسان ۽ رویہ جوڑینوک انت۔ رویہ شے ۽ یا کارے ۽ بارو ۽ انسان ۽ لیکو انت چسکہ ترس، بیم، پسند، ناپسند، نفرت دوستی، امید ہمدردی، شک و ایندگہ رویہ راجی تعلق ۽ نند ۽ نیادی گند ۽ ننداں کم ۽ گیش کنت ۽ آہانی سیم ۽ ہداں دی گیشیت۔ چسکہ ماگو شیں ”تا سے آپ ۽ صد سال ۽ وفا“۔ اے بتل راجی تعلق ۽ نند ۽ نیاد، گند ۽ نند ۽ ہدا ۽ سیمیں گیشیت ۽ یک مردے ۽ راگوں دوہمی ۽ مدام تعلقدار کنت۔ ہے بیم ۽ خاص گوشت ۽ جتانہ بیت پہ داری نہ روت، چہ نادانیں دوست ۽ دانائیں دشمن گہہ انت، ۽ ڈولین بتل اے گالوار ۽ جوانی ۽ سہرا کنت۔ بازیں شے ۽ کارانی بارو ۽ بازیں راج ۽ ٹک ۽ کہولانی بازیں رویہ بنت ۽ چہ بتلانی آو کیں نسل ۽ راہیل دیگ ۽ یک راجے وتی باسکانی بازیں شے ۽ کارانی بارو ۽ آہاں بازیں روہاں گیشیت کہ آہان ۽ چون بہ لکنت۔ پدا بتل کہ نوک آو کیں نسلانی روہاں جوڑینوک انت تہ گوستگیں دور ۽ باری ۽ راج ۽ ٹک ۽ کہولانی بازیں شے ۽ کارانی بارو ۽ روہاں دی شون دینت۔

اے گالوار یک نیم وانند ہیں یا نکہ چہ وانگ ۽ زانگ ۽ چٹ ز بہریں راجے ۽ تہا گیشتر راست درانت۔ جاہل و بے علمیں راجانی تہا بتل یک چیمے ۽ حاکمی کنت ایشانی کارمرزی ۽ رواج ہمنکر باز انت کہ یک راجی گرو داری گلے ۽ پیم ۽ محکم انت۔

کو نہیں راجانی تہا علم ۽ زانت ۽ کمی ۽ سبب ۽ بتلانی اہمیت سک مزن انت، ہرچنکہ کہ تہذیب ۽ تمدن دیروی کنان انت، بتلانی رواج ۽ زوردی کم بوان انت۔ ایشی سبب ایش انت کہ

ہر راج و تہا بازیں کار و فرض پہ آراج و لمحی و لازمی زانگ بنت و آہان و پہ آراج و گہتری و
 بودنا کی و لازمی مارگ بیت و اے پیم و کھول و ٹک و بولکانی ذمہ داری گیشینگ بنت۔ علم و
 زانت و بازکی و سبب و آہان و وتی اے فرض و کاران درنگاز کنو کین اے پکر و خیالان و
 گوئدین گشتن و رہندانی قالب و نادینگ۔ بلے گول تہذیب و تمدن، ٹکنالوجی و دیرومی و علم و
 زانت و وانگ و سبب و اے فرض و کاران دگہ جوانتریں، وش تریں پیسے و گیشینگ بوت
 کنت۔ چہ اولس و وت سریں ہیل کنگ و بدل و اے فرض و کاران و درنگاز کنو کیں پکر و خیالان
 و پہ زانت چہ وانگ جاہ و زانگ جاہاں تالان و شنگ کنگ بوت بیت۔ پدارید یوٹیلی ویشن
 سینما، حوالتا ک و اوس گپ و تران و ایندگہ وسیلہ ہم ایشانی تالان و شنگی و دی مزین کمکے دات
 کنت۔! ہے سبب انت کہ دیما شنگیں راجانی تہا بتلانی رواج! نیکرہ نہ انت چشکہ کوہنیں و
 پد منگیں راجانی تہا انت۔

مطلب ایش کہ بتل گیشتر ناواندہ و پد منگیں راجانی پیدائشت انت آہاں زور و
 توان سک بازانت آپہ آہانی لوٹ، طلب و احتیاج و گذران لمحی مارگ بنت و آہانی سر و پہ
 زانت یا زانتی کار کنگ بیت۔ اے ڈول و اے راجی میراٹے جوڑ بنت، ہے راجی میراٹ و
 تہا سہرا کنگیں ہر وچی زند و نیاد و گذر و طلبانی بار و اشون داتگیں خیالان چہ ہر راج و ہورین
 راجی پکر پدرا بیت۔

چوناہ و ہے راجی پکر چہ بتلان ابید کو نین مذہب رسم و رواج دود و دستور، چاچ و چیتان قصہ و
 شاعری و دی جوانی سہرا بوت کنت۔ بلے راجی پکر و سہرا کنگ و بتل مزین کارے کنت،
 پرچیکہ اے زبان و پیدائشی ہر اے و ایشی لازمین بہرے.....! پد اشہ بتلانی تچکی و..... راجی

پکر درانت بلے چه ایندگران تچکی ء راجی پکر درانه انت بلکیس چر اهاں ایشی زانگ ء تجزیہ ء
پٹ ء پول، چار ء بچار پکار بیت، بزاں راجی پکرنا تچکیس پیا سہر بیت۔

بازیں احتیاج ء گزر، طلب ء لوٹانی پشت ء نہ کپگ ء سبب ء بازیں خیال ء پکر دی شمو شگ
بنت۔ بازیں نوکیس لوٹ ء گزرانی و دی بوگ ء سبب ء نوکین خیال ء پکر دی بنت۔ چوشی ء
بتلانی تہا کمی گیشی بیت انوں ماں بلوچ راج ء پشت کچنگیس بتل بلوچ راج ء بنداتی لوٹ، گذر
ء ایشی ہورین پکر ء شون دینت۔

بلوچی بتلانی سر ء چمشانکے ء رند ما، زانت کہ بلوچ راجی گزر ء لوٹ چی انت! بلوچی
کردار ء جوڑ کنوکیس قدر و سنگ تھام انت۔ ادا ہروچی نند ء نیاد چون انت؟ بازیں راجی
طبقہ ء نکانی حال چی انت؟

راجی قدر ء سنگ چی انت ہر وھد ء لیکہ ء معیار چی انت؟۔ ہے ڈولیس سوالانی پتہ
ء پراے نوشتانک ء من بلوچی بتلانی کردے پہناداں نشان دیاں چون ء بلوچی بتل بلوچی زند
ء راج ء ہر تک ء پہناد ء شون دینت ء بلوچ راج ء ہر لوٹ ء گزر ء پیلو کنت بلے ادا کردے
سر حالانی بارو ء بلوچی بتلان شون دیاں کہ چر اهاں بلوچی بتلانی اہمیت جوانی پیدا بوت کنت۔
اقتصادی ء مالی حالت راجانی تہا مزئیں کارے کنت ء انسانی زند ء تہا آ نہی درائیں
کار و بار، تعلق، نند ء نیاد ء ٹہینوک دی گیشتر ہمیش انت۔ بلوچ راج دی اقتصادی ء مالی سنگ ء
قدرانی بارو ء انکہ بتل کہ بلوچی ء ہست بلکیس دگہ ہج زبان ء ممیت۔ من دل ء تہ ایشی ء
گیشنت کہ وت بلوچی ء دی چه اقتصادی ء مالی بتلان ایند گہ ہج پہنادے ء سر ء انکہ بتل نہ
بیت۔ اے گالوار ہا وقت جوانی ء سہر بوت کنت کہ بلوچی بتلانی ہر پہنادے ء سراء پیلو یس ء

سر جس میں تہمات، پٹ و پول بیت۔ منی جند و تجربت تہ منی بزرگی گالوار و راست شون دنت!
اقتصادی و مالی سنگاں درنگاز کنوکیں کردے بتل گنڈا ت کہ اے بارو و بلو چہ بتلانی
دامن چتکہ پراہ انت۔

☆۔ شد و مرد گوں مزار و میٹریتہ

☆۔ ہستی و غلامے شریں نیستی و ملوک و گرین

☆۔ آرگاں جائے بن سنگاں چہ وت و کم کنے

☆۔ جوہان تہی ندرانت بور و پشت و پنگاں بند

☆۔ شکر ماں چلتن نیں یات و انت

☆۔ تو زر پہ کتل دارے نام

☆۔ مال گور و گوشت گا میش و سکتہ

☆۔ گور کٹی پہ گرو و آخر مال بادشاہ و گنت

☆۔ ڈونب شدی بنت صاحبی سیراں یات کنت

☆۔ مال یہ ہڑ و مچ نہ بیت

☆۔ ہور گواری کہ مے نگن یکے ہور گواری کہ مے نگن یکے۔

☆۔ نوک کیسگ و و ام و مکن

☆۔ چا بک چہ گز و اسپ چہ گوز و ہر کسی نہ تاچیت آئی جن طلاق انت۔

☆۔ مات و لوگ کہ چنگی انت مردم پہ وت و کاسگے بچت۔

☆۔ دا نگیں زردست بدلیاں، روچے دیگی انت۔

☆۔ عاشقی زردنبارہ نہ ایت۔

☆۔ چہ قباہء کلاہ دزگ بیت چہ کلاہء قبادزگ نہ بیت۔

☆۔ آکارء کہ زرنکنت ہج محرمے شرنہ کنت۔

☆۔ شریداری دیگ نہ گردیت۔

☆۔ تورگ چہ گوالگاں گیشتر دارنت۔

☆۔ تی مدگ گزء انت۔

☆۔ وارتنکین وانء رپتکیں مرء کسء رایات نہ بنت۔

☆۔ لباں کلات ترینگ انت حسکین رضا پشت کپتکنت۔

☆۔ مزاراں نوٹ دیلنت تراپا کپتہ زرانی ہمانیل باہریں نوٹ انت تواچ ماوارنہ کچینی۔

☆۔ مدے غریبء مجن غریبء۔

☆۔ آہرء وشحال کسء نہ دیست کہ کٹے نوزدہء خرچے پیست۔

☆۔ دوستی وتی جاگہء بلے حساب حساب انت۔

☆۔ گنج بے رنج نہ بیت۔

☆۔ اوگء سوچ کہ پُر خرید انت۔

☆۔ لشکرء جنوک آباد بیت بلے لاپء جنوک آباد نہ بیت۔

☆۔ نانء دیگ سک انت بلے صلائے حق انت۔

☆۔ گوزیت امروز رگامانی، غریبء شاہء خوارانی۔

☆۔ ذرء شیرء پونز گپتہ۔

☆۔ سیالء چیز پہ بدل انت۔

☆۔ مال و گوں واجہ و عہدے است۔

☆۔ پنڈو کی پچاں لال کیت پزور نہ باں۔

طاقت و نرمی:

بلوچ راج و تہا مزنی و مستری و لیکہ بازانت امیر و مزنی پہ مال ہم بیت و چہ خاندان
 و خون و دی۔ ہے پیم و بلوچی بتلانی تہا کستری و مستری، طاقتوری و زوری و سنگ و قدر دی
 گیشینگ بوتکنت۔ کہ اے ماں بلوچی بتلانی تہا جوانی و گندگ بنت کہ زور و طاقت، مستر و
 مرزی، زوری و کمزوری، غریبی و کمتری و بار و اولسی پکر و زانت چہ انت؟
 اے ڈولیس لہنیں بتل پچارات۔

☆۔ سردسنگ میٹرنگی چیز نہ انت۔

☆۔ سرگوں سنگ و سر بیت، ماڑ ہے چہ گوشاں در بیت۔

☆۔ اے دمیگہ نہ انت، پلک نئے۔

☆۔ کور بوجگ و جاگہ و کچ جنت۔

☆۔ دیتے گوں حر و نہ رسیت کرگ و جاہیت۔

☆۔ زور و پہ چیر و برزی۔ (زور و پ برزاروت)

☆۔ سادہ مود و سند بیت کہ بارگ ترانت۔

☆۔ لوجی جوش کنت وتی لٹفاں سوچیت۔

☆۔ مور پہ چر بی و رچیت۔

☆۔ جی منی کورء ایدگیس شنک، ماں ہمک طوفان ء سرء ایردے گڈاپہ ملانی پدا سبز بو۔

☆۔ بزاں اے کچج انت۔

☆۔ شیر کہ نہ بیت شیرء پوست بس انت۔

☆۔ خان ہما انت کہ دائم ء خان انت۔ اے چے خان انت کہ ہاگیس نان انت۔

☆۔ میر ہما انت کہ دائم ء میر انت۔ اے چے میر انت کہ تنلگیس تیر انت۔

☆۔ چا کری کو ہیں خاطر انت کہ گرمی گوں بگان چریت۔

☆۔ چہ بلاء لاپ ء بلاء نیم۔

☆۔ چہ حمر ء نہ دیئے، جی ئے پر چے پر مائے۔

☆۔ کار نہ انت کو ارد کیس کو انسانی، باران ء جوگیس لیز دوز ورنٹ۔

☆۔ دلجہ راست گو شیت۔

☆۔ نانے کہ پہ لٹ رسیت کس دست نہ سوچیت۔

☆۔ پیل ستر پیر بیت انگت صد ہشتر ء بار انت۔

☆۔ حر بار ء ہم بارت، تر ء ہم دنت۔

☆۔ دست نہ رسیت گوں سیال ء جنت بقال ء۔

☆۔ پگل کشی من حمر بانفذانین بلے منی دپ چیر ء آپ ء انت۔

سیادو وارث:

خون انسانی زندء مز نہیں اثرے دور دنت۔

خون ورگ ماں گوستکیں پیشی انسانی راجاں وت ماوتی ء بنیاد بوتہ، وت ماوت گری ناوانند ہیں
راجانی تہادرائیں تعلق ٹہنگ انت۔

بلوچی بتلاں چہ سہرا بیت کہ بلوچی راج ء دف داں وتی سیادگندی ء عزیز دوستی یک محکمیں
رہندے، پیشی دورء نوبتاں اے راہند باز محکم بوتہ۔ اے ڈولیس کردے بتل بچارات۔

☆۔ وتی جنگ ء گریوگ نہایت۔

☆۔ وتی کشیت روج ء سرء دور نہ دنت۔

☆۔ نوذاگاں نگوارنت ساچان اش وش انت۔

☆۔ چہ درء گیوارء وتی ڈیوال۔

☆۔ وشیاں خاتونیں جن نوشنت سکیاں برات گوں مرکباں کوشنت۔

☆۔ لیاں (لیاز) براتانی نوکراں نشارانی۔

☆۔ بچ سہرا انت برات دیدگ۔ چہ دیدگاں ساد دوست ترانت۔

☆۔ چک ء بدل چک انت، بلے براس ء بدل گارانت۔

☆۔ ناخن چہ گوشت ء جدانہ بیت۔

☆۔ وت واروارث آباد۔

☆۔ بنگویں براتانی بدل برازتک نہ بنت۔

- ☆۔ برات پہ گہاراں دیریں دیروانت۔
- ☆۔ برات پہ برات ء زہتگیں گوک انت۔ بروہید ہاں بے دوڑ ۵۵۵ دینت شیرء۔
- ☆۔ برات اگاں کورانت، گہارے امیت وارانت۔
- ☆۔ برات اگاں لیگارء پچار ماتیں مہرے چہ کل ء عالم ء زیاتیں۔
- ☆۔ برات اگہ برات ء شان کنت چیری، عاقبت یک روچے ردے زیریت۔
- ☆۔ دست کہ پرشیت، بڑا ء بندنت۔ (دست پرشیت گوراروت)

دشمن ء بیر گیری:

- بلوچی دودانی رو ء خون ء بدل خون انت۔ پمیشا بیر گیری بلوچی کردار ء یک سک کوہنیں بہرے۔ بیر ء دشمن ء بارو ء بلوچی راجی پکر ء لیکہ چی انت؟ ایش چہ بلوچی تواریخ ء بلوچی شاعری ء جوانی پدرانے۔ بلے بلوچی بتل دی چہ بلوچی راج ء اے محکمیں دود ء شموشکار نہ انت اے سنگان بلوچی بتل ء دی جاگ ء راپوشنگ۔
- ☆۔ بیر پہ دیری نہ روت۔
- ☆۔ سنگ اگاں چا تانی بون ء ریزانت، کینگ چہ مردانی دل ء کنزانت۔
- ☆۔ بیر بلوچانی تاں دو صد سال ء لسہیں آہوگے دودنٹا نیں۔
- ☆۔ پت کشتکاں اوست نہ بیت، حونی پہ سانگ دوست نہ بیت۔
- ☆۔ منتاں چہ جنگ دوستیں مزاری براس نہ بنت۔
- ☆۔ دشمن اگاں مورے مزارے بزانی۔
- ☆۔ مدگ ء گرے وتی بانزلاں سرینیت۔

بہادری:

بہادری بلوچ ءدوہمی نام انت۔ بلوچی کردار شہ بہادری ءگوناپ زرتہ، بلوچ راج

ء نام، تو ار ء عزت شہ ہمیشی انت۔ چہ بلوچی بتلاں بہادری ء بار راجی پکر جوانی ء انت چسکہ:

☆۔ چہ مرد گیس شیر ء زند گیس رو باہ گہتر انت۔

☆۔ سر بروءت قول مروءت۔

☆۔ مردانی چم سہر انت۔

☆۔ مرد گوں مرد ء ٹوک وارت۔

☆۔ زالاں کہ شارو ء کتیس، جادے شلی ء بتیس۔

☆۔ مرد پہ نام ء مریت نام مرد پہ نان ء۔

☆۔ ہر کس وتی مرد و بگا ء پجا کاریت۔

☆۔ مرد وار بیت، گار نہ بیت۔

☆۔ شپ ء ترس گنوکی انت گنوک ء چہ ترس۔

☆۔ عیب ماں باسکاں انت گشے کماں تیر نہ بارت۔

☆۔ توکل ء مرد ء را خدا یا ر انت۔

☆۔ مردی توکل میٹر نی کاراں وت خدا جوڑ نی۔

☆۔ چہ بلا ء بیم ء بلا ء لا پ۔

مہر و دوستی:

دوستی انسان و یک نفسو کی لوٹے انسان و را بے دوست نہ بیت انسان بے دشمنی
 و زندگی بوت کنت بلے بے دوست و ناں۔ بلوچ راج و مہر ووشی و لیکہ و سنگ چہ انت!
 اے چیر و بتل اشجی جوانی و پیسہ و دینت:

☆۔ مہر پہ بہا گپت نہ بیت۔

☆۔ دل و گوں دل و راہ انت۔

☆۔ دل کہ نہ کشیت نان تا پگ و نہ پشیت۔

☆۔ دوری دوستی اے۔

☆۔ آ کہ دل دوستاں چہ جفاہاں رنج نہ باں۔ پہ نثارانی نیاداں غم تالان نہ باں۔

☆۔ یار ہما انت کہ دائم و دوست انت۔

☆۔ دوستی پہ زور نہ بیت۔

☆۔ دوست من و دوست و خاطر و دوست انت۔

☆۔ دل کوتلی چئی نہ انت۔

☆۔ زراں مدے اوزرزوال کہ زردا تگلیں برات نہ بنت۔

ذات و زریات:

قبائلی نظام و رہندانی تھا ذات و زریات و اہمیت بازا انت راجی مزن و کستری ذات و

زریات و بن پد و ایرانت۔ پیشی بلوچی راج یک قبائلی راجے بوتہ ہمیشا ذات و زریات و

خاندان ۽ بارو ۽ بلوچی ۽ بازیں بتل گندگ ۽ کاہنت کہ شرذات ۽ بدذات، مزہیں خاندان ۽
کسانیں خاندانان ۽ شر ۽ گندگ ۽ بنیاد ایر کنگ بوتہ بلے انوں اے ڈولیس پکر ۽ خیال گار بو ان
آنت۔ اے گواچن دی راستے کہ قبائلی نظام ۽ قبیلہ ۽ کہول ۽ درائیں باسک برو بر لیکگ بنت۔
بلے واہم خاندان نسل ۽ ذات اثر دی بازانت۔ چیری بتل ہے ڈولیس چاڑ ۽ خیالاں سہرا کنت۔

☆۔ کم ذات وتی کمی ۽ رگ ۽ کشیت۔

☆۔ گوات کنگ فی ۽ پے دو من دان ۽۔

☆۔ تو جنے فی ۽ تو میاری ۽ فی ترا جنت تو میاری ۽۔

☆۔ دو پاد ۽ مات ۽ شر کن چار پاد ۽ پت ۽۔

☆۔ دو پاد پے مات ۽ کشیت چار پاد پے پت ۽۔

☆۔ حرو اسپ برو بر نہ انت۔

☆۔ دست ۽ دہ ہیں لنگ برو بر نہ انت۔

☆۔ کپتھاں کوہ جہہ جنگ جنپاں۔

☆۔ عاقناں سسا کنت کشنگ جنپاں سرے۔

☆۔ رگ پے ولجہ ۽ چاری انت۔

☆۔ گرگ ۽ چک گرگ بیت۔

☆۔ مرد ۽ چاروان ۽ ایر کن۔

☆۔ کنز بر ۽ کاریت لٹ ۽ سر ۽ وارت۔

زبان ء گپت :

- انسان ء شری ء گندی ء نشوندار آ نہی زبان انت۔ دشین لسان بنی آدم ء پہ عزت ء شاندارى کاریت ء بدیس زبان بے عزتی ء بنامی و احمقنى براں زبان ء کہ ہر جگے درکیت، آیک نہ یک اثرے داریت۔ ہے گواچناں بلوچی بتل چوش سہرا کشت۔
- ☆۔ صد کٹی زبان صد بباد دنت زبان۔
- ☆۔ زحم ء ٹپ روت زبان ء ٹپ نہ روت۔
- ☆۔ زبان گوشتے۔
- ☆۔ تک کہ بن ء کیت، پداچنگ نہ بیت۔
- ☆۔ گوکی زبان انت، اے گرانزء جنت ء پرا گرانزء جنت۔
- ☆۔ زبان تئی باہوٹوں۔
- ☆۔ باز حبر دیوان ء تام ء بارت۔
- ☆۔ گوک ء روت سند ء نہ اوشتیت۔
- ☆۔ لنڈر ء گندے گورم ء دور کن۔
- ☆۔ ملسگ نہ کشیت دل ء بد کنت۔
- ☆۔ بازیں کشگ چہ سہر ء گیش انت۔
- ☆۔ سی دنمان ء چہ درکیت سی مردے اشکنت۔

لج غمیار:

- لج غمیار دی بلوچی کردار غمچیں بہرے چسکہ بہادری غمبیر گیری۔!
- لج غمیار وتی عزیز غم وارث غم ہم بوت کنت۔ باہوٹ غمیار غم ہم۔! اووتی چند غم
- ذات دی۔ لج، میار، غیرت، اے ہر سہ یکیں شے غم نام انت۔
- ایشی کردے مثال گندات:-
- ☆۔ دپ کہ وارت چم لج کاریت۔
- ☆۔ جو ہر بلوچ غم غیر انت۔
- ☆۔ میار چہ ٹیلگاں دوست تر انت۔
- ☆۔ آں مرد کہ داراں باہوٹاں نیم روچانہ رہیچاں واہاں۔
- ☆۔ نئے میار سنگے نئے دو صدی یارے نئے دپے جن کہ یک زدیں مارے۔
- ☆۔ یارک پہ لاپ گون انت۔
- ☆۔ یک جنے صد جن غم لج غم بارت، یک جنے صد جن غم گیر نیک انت۔
- ☆۔ غیرت آپنی تر نے کپت ٹٹ۔
- ☆۔ غیرت غم پوڑے آپ غم داتہ۔
- ☆۔ آجن غم صیل کہ چہ میگ، کول چہ گر میں تا پگ غم زرتہ۔ آبنی کل غم بنویں بانک۔
- ☆۔ لج غم گوں حیا غم گوشہ من شتاں نودی منی پشت غم بیا۔
- ☆۔ شپ کہ تہاریں نے پہ ماس غم گہاریں۔

راست و دروغ:

انسانی اخلاق و جوانی رہندے راستی و منوگری و دروغ بندی و ناپسندی انت۔

بلوچی بتل دی انسانی اخلاق ہے جوانی رہندے اں چوش گیشینت:

☆۔ دروغ پہ مرد و عیب انت۔

☆۔ روغن رنگنت بے ننگہ نہ من۔

☆۔ اشتر و دزی پہ کون کنز و کائی نہ بیت۔

☆۔ دو تل و دو پوستی پہ مرد و عیب انت۔

☆۔ من دز و رانہ گپت دز و من و گپت۔

☆۔ آپ و دزے نمبگے چیر نہ بیت۔

☆۔ گپ و پھدا بکن لٹ و پھرات و بور۔

سخی گیری و کنجوسی:

بلوچ راج و سخی گیری مزنی و لاثانی انت۔ نام و توارد در آرگ و سبب انت او کنجوسی

یک مزنی عیبے۔ اے بار و بتل۔ راجی پکر و جوش درنگاز کنت:

☆۔ داداں ہما مرد دینت کہ پس تاں پیرک و داداش دانگنت۔

☆۔ دانگنیں دادانی پدانا مرد جنت۔

☆۔ مدے غریب و مجن غریب و۔

☆۔ پشی و گوشے تنی گود و انت گپت کندے کنت۔

☆۔ کار پہ تو لگ و کپتہ تو لگ ٹیڑ و سر و دیتہ۔

ہم تہی:

تب ء مزاج یک انسان ء زند، نند ء تعلقاں گوں یک دومی ء شہیت - پدا سنگت
وہم مجلس دی یک دومی ء کردار ء سراء ء بازا اثر دور دینت - ہے ہم تہی و ہم رنگی ء بارو ء کردے
بلوچی بتل بچارات -

☆ - گوں ماہ ء نندے ماہ بہ ءے دیگ نندے سیاہ بہ ءے -

☆ - تیجگ چه نیجگ ء رنگ زوریت -

☆ - گوک گوک ء بو ء بچہ کاریت -

☆ - حر ء گندیت مس کنت و

☆ - تین ء تا پگ ء راشگان نہ جنگ -

☆ - برات ء بکند گوہار ء بگر -

احتیاط ء دور گندی:

احتیاط ء دور گندی ء بارو ء بلوچی بتلانی دزنگاز کنگیں سنگ و قدر چوش انت -

☆ - آزگاں جائے بن سنگاں چہوت ء کم کنے -

☆ - کارپہ کور ء ایشرک ء کپیت -

☆ - کاؤ کے بورراؤ کے برو -

☆ - اے تنگا ہورانی اول ترنپ انت -

☆ - طیب طیبیت یے بوتیں لاپے نگار ء نہ بوت -

☆۔ گلہ دو تا کوئی آء پیدا اور انت۔

☆۔ حد آء نہ گندے قدر تان آء بکند۔

☆۔ اے لنڈی ذرائی سر انت۔

☆۔ اشتر بہو دور بچار حر مہو سر مہاں مچار۔

☆۔ مار مدام مردم آء لکیں ہونڈ آء نہ وارت۔

☆۔ بار آء یہ شک آء بر آء ملو، دور سرین کور آء مرو۔

☆۔ چوناکٹاں تر شنگے، پوک آء پنیر ان ورے۔

☆۔ بچار وتی کوش آء کہ پادؤل آء مہ کپیت۔

جہد آء کوشت:

انسان آء سوب آء مراد پہ جہد آء کوشت آء انت۔ دست آء دست آء سر آء ایر کنگ آء کس آء پھیر سوب

نہ کرتہ آء تاکہ کے سوب گرت کنت۔ ہے خیالاں راجی پکر آء جاگ چوش پوشتہ:

☆۔ نان آسان پہ کار آسان۔

☆۔ شیکن آء شیر و پتگمین نان آء ملکہ بوت۔

☆۔ وپتگمین مرد آء میس نر کاریت۔

☆۔ واب آء راو فائے بوتیں۔ کر گوشک چو قلات آء رستیں۔

☆۔ گز آء روک مان بوتیں پہ وتے بوت۔

☆۔ دل آء گوں دلجہ آء جم کن۔ بور آء قدیمان کم کن۔

وت ستاء گلا:

بلوچ راج وت ستاء را پتھر دوست نہ داریت۔ آ مرد کہ وتی اصل ء پجانیا ریت
وت ء رابرز لیکیت ء مدام پہ وتی صفت ء دپے پر ء آپ انت۔ بلوچ اولس اے ڈولیس مردم ء
راپندن کنت چسکہ:

☆۔ وت گلا پیاز ء بو ء کنت۔

☆۔ بچ ندستگ ء بیتہ بچے، نام ء کتا میر مزار۔

☆۔ نیم بز و ء رابزے بوت دوشگ ء بان ء سر اے برت۔

☆۔ گوالگ ء دپ ء وارگ ء ہوا مکن۔

☆۔ آ کہ گرننت نہ ورننت۔

☆۔ کچک و کیت کارواں وتی راہ ء روت۔

☆۔ ڈولکو مبو ہوا مکن۔

☆۔ ہما حبر ء بکن کہ دپے داریت۔

☆۔ چم پہ وتی ءیب ء کور انت۔

☆ مہنباں گرنبوک مکن لعل تا کاں گوات برانت۔

☆۔ پگے بور پگے لئنان مش۔

☆۔ لوگ ء چہ نیگار نام میر دوست خان۔

☆۔ کلاگ ء دگران ء کلاگ گیت وت گلاگے بوت۔

☆۔ دل ء پہ و لجه ء عیب مان نیست۔

پدگیری:

ہنچائیں پدگیری و نقالی دی پہ انسان و جوان نہ انت۔

☆۔ اسپ و عوت و رانال کت کٹک و عوت و رانخ جت۔

☆۔ گولوشٹ کبگ و رواجاں و تی رواجے بے خیال کت انت۔

مصلحت:

مصلحت و بارو و بلوچ راجی فکر چوش کشیت۔

☆۔ نانے کہ پہ لٹ درکیت، دست و کس نہ سوچیت۔

☆۔ گولو حرام آپشکے ہلار!

☆۔ یک شکارے ہلار یکے حرام۔

☆۔ مار بمریت لٹ مپرو شیت۔

چم برداری:

دگر و سر و چم برداری داز مندگی و بارو و بلوچ جی بتل چوش کشیت۔

☆۔ دلما نگی نہ کشیت کجینیت۔

☆۔ چم برداری کچک و سکتہ۔

صبر و اشتاپی:

صبر و اشتاپی و بارو و بلوچ جی راجی پکر چوش انت۔

☆۔ صبر و سن شیر کن انت۔ (صبر و نہیں دنبگ انت)

☆۔ سگ اشتاپ گلوء کور کاریت۔

☆۔ اشتاپیں کارء پاد پلارء اڑیت۔

وطن دوستی:

وطن دوستی بارو ابلوچ راج ء لیکو چوش انت۔

☆۔ وائے وطن حسکیں دار۔

☆۔ ساہ ء دیگ سکیں، چوشیں جاگہ ء حقین۔

اتفاق:

اتفاقى بارو ابلوچ راجى پكرء بچارات۔

☆۔ چاپ یک دست ء توارنہ کنت۔

☆۔ یکے ء پترء گوات بارت۔

☆۔ اڑے اڑے کا سگی پرے۔

تجربہ:

تجربہ مستریں علم ء زانت انت، چہ تجربہ ء مستریں استاد ہج نیست۔ بلوچ راج اے

گواچتاں چوش ماریت۔

☆۔ پیریں ء چادر ء لمب ء بند۔

☆۔ مچ ء سرء مرد چہماں کپ ء بیا۔

☆۔ پیر بے میر نہ بے۔

☆۔ منی سرد ء دود دیگ ء گرسٹہ۔

دزی و بدکاری:

دزی و بدکاری و بارو و بلوچی سنگ چوش انت۔

☆۔ دز و مات ہر روج پیگ پانچ نہ کنت۔

☆۔ دست مزدور دل ملرز۔

☆۔ لوگ و مہر کن ہساگ و دز کن۔

☆۔ تی گوک دز انت۔

☆۔ زانے اگہ بے جود و سہیت سیری۔

ہم عاقت یک روچے روریریت

راست ایش انت کہ بلوچی بتلانی مڈی جو بے گوازیں زر و انت۔ کہ ہمنکہ کر پٹ و لوٹ بکنان و گوہر قیمتی در بگجاں آنہی دولت نہ کثیت۔ برزی بیان کتگین بتل اے بے گوازیں زر و نہ بستگیں گنج و متاگے ہم نہ بنت۔ اگہ زبان دوست و کو اس اے جہلمین زر و اوژناگری، پٹ و پول و بکنت تہ تا کانی تاک پر بوان بنت و رونت بلے اے دولت انگت و نہ کثیت.....!

بتلانی سر و جوانی و چار و پچار و رند، ما اے گواچن و دی دیست کنوں کہ اے لازم نہ

انت کہ یک راجے و بتل و چٹ یک دست و یک تہریں معنائ و خیال، برارنت۔ بازیں بتل چہ یک دومی و چٹ جتا میں معنادی داشت کنت۔ یکیں راج و تہا چہ یک دومی و مخالف و متضادیں معنائ و بتل دی رواج گپت کنت، ہے پیم و بلوچی بتلانی سر و دی اے رہند راست گندگ و کیت۔ چش کہ ما کشیں ”وتی کشیت روج و سر و دور نہ دنت“ بلے ہے یکیں وخت اے بتل دی ماراج و جوانی کار مرز بیگ و انت کہ، ”چل و سر و مرو کس و راد دست نہ بیت۔“

بزاں یک نیمگے ء ماگشوں کہ وتی عزیز مردم ء راسک دوست انت بلے دومی نیمگ ء ما پدا ایشی ء
 کشوں کہ وتی کس ء عزیز ء عزیز یکیں مردم کس ء رادوست نہ بیت ہے پیم ء ماگشاں کہ ”یکے ء
 پتر ء گوات بارت“، بلے دگہ بتلے“، ”شریداری دیگ نہ گردیت“۔ اے بتلاں بچارات کہ چٹ
 مخالف ء متضاد سنگانی نشوندار انت اے ڈولیس بتلانی یکیں وخت ء راج ء تہار و اج گرگ ء
 سبب ایش انت کہ ہر راج ء تہا بازیں نک ء کہول وڑوڑیں مردم است انت۔ ایشانی گذر ء لوٹ
 ء راجی زانت ء بتانی نشونداریں بتل باز رنداں گوں یک دومی ء پ نہ دینت ء چٹ جتا میں
 معنا ء پکرے درنگاز کشت۔ بلے ہر راج ء ہوریں پکر ء نشوندار انت ء چہ ہوریں راجی پکر ء جتانہ
 بنت ہنچو کہ برزی بلوچی بتلانی ہوریں پکر ء چہ دیت کنوں!۔

انچو کہ نک ء کہولانی پکر ہر راج ء تہا گوں یک دومی ء ہمدپ انت ہے پیم ء بازیں
 راجانی راجی پکر ہم گوں دومی ء ہمدپ ء ہمرنگ بوت کشت۔ بازیں کوہنیں ء نیم وانندہ ء چہ
 وانگ ء چٹ ز بہریں راجانی بتل دی گوں وتی ڈولیس راجی بتلانی پکر و حیاں ء یک رنگ
 بوت۔ اگہ ما بلوچی بتلاں گوں دومی کوہنیں راجانی بتلاں دیم پہ دیم بکنوں۔ ما اے پکری یکی
 جوانی ء گند۔ ایشی سبب ایش انت کہ کلیں انسانانی بنیادی گذر ء لوٹ یک انت ء آہانی
 انسانی جذبہ ء ہل ء ہدوک ء واہگ دی یک انت۔ ہے یک پکری یکی پیدا کنت بلے واہم ما
 اے گواچن ء جوانی ء دیت کنوں کہ ہر راج ء بتلانی تہا آ نہی زبان خاصیں حالت، جغرافیہ ء
 نفسونکی تب ء خاصیت آ نہی راجی پکر سیم ء حد اں شہ دگہ راجاں چٹ گیشینیت ء جتا کنت۔
 انوں کردے مثال دیا کہ بلوچی راجی پکر گوں دگہ ملاکانی راجی پکراں چوں ہمرنگ انت!۔
 ☆۔ بلوچی: زر ء شیر ء گٹ ء گپتہ۔

روسی: ہر دیکھ زرتراں کنت، راست ہیج نہ کشیت۔

☆۔ بلوچی: خدائی لٹ بے تو ارا انت۔

امریکی: خدایہ جنترمدان مدان، دریشٹ بلے سک ارت درشیت۔

☆۔ بلوچی: مہر پہ بہا گپت نہ بیت۔

انگریزی: دوستی آ سردوستی انت۔

آسٹریلیائی: مہر بدل مہر انت، زرو تنگو نہ انت۔

چینی: یک ملکہ آ جوانیں بنیاد ایوک آ مخلوق آ دل انت۔

☆۔ بلوچی: صد کلثیت۔ زبان صد بہا دنت زبان۔

روسی: مردم چہ زبان آ گرگ بیت، کاریگر چہ کاشاں۔

روسی: دپ آ در اتلگیں گپ پدا ایر برگ نہ بیت۔

چینی: یک بدیں لوزے کہ دپ آ در آ تک، آ رانش اسپ، ہم پدا کشت، آ برت نہ کنت۔

امریکی: زبان شش ایچ آ در اج انت بلے اے شش فٹ برزیں مردے آ راکشت کنت۔

میکسکوئی: زبان چہ گوات آ تیز تر انت۔

☆۔ بلوچی: سوار کہ سوار انت، پیادگ آ حال آ نہ زانت

افریکی: سیریں زحک شد یلکین زہگان آ گشت۔ اڑے گل بو، ٹہک بجن!

☆۔ بلوچی: حجگ چہ تیجگ آ رنگ زوریت۔

جاپانی: آیک آ بیوقوف والو کاء آ حمتے نشت آ سنگت بوت انت۔

چینی: بے راہیں پیر مردوتی زہگان آ گندہ کاری آ پنت آ دنت۔

☆۔ بلوچی: صبر آ بن شیر کن انت۔

چینی: آگہ تر ایسا ہیں گازے ہم مہیت بلے تو صبر بکن۔

☆۔ بلوچی: وابءراو فائے بوتیں کہ کر گوشک چوکلات ء رستیں۔

آسٹریلیائی: وسپو کین کچک ء راہڑ ہم نہ رسیت۔

☆۔ بلوچی: کچک و کیت، کارواں وتی راء روت۔

آسٹریلیائی: اگہ تو کچک ء وگگ ء تر سے پھیر مزل ء سر نہ بے۔

☆۔ بلوچی: دینو باز بنت چک ء سر لونڈ بیت۔

عربی: اگہ جانشو باز بنت، بوجی بڑیت۔

امریکی: بازیں دست کار کم کنت۔

☆۔ بلوچی: اگہ گرنت، نہ ورنٹ۔

میکسیکوئی: کوکار کنو کین پشی جوانین شکاری بوت نہ کنت۔

☆۔ بلوچی: پیر مرد ء چادر ء لمب ء بند۔

چینی: گوں یک عقلمندیں مردے ء گپ ء تران، چہ دو سال ء کتابانی وانگ ء شر ترانت۔

چینی: کوہانی سر کپگ ء ابید آ زمان ء برزی ء کس دیست نہ کنت۔

چہ اے لہتیں مثالاں سہر انت کہ بلوچی راجی پکر باز جاہاں گوں دگہ راجی پکراں

دپ وارت و ہوریں انسانی سنگ ء قدر اں شون دنت کہ اے وت بلوچان ء مزنیں انسانی

براسی ء کی ء راہ ء نشوندارنت۔، ہنچو کہ مادیست ء نشت، بلوچی بتلانی دامن سک پراہ وت

تنگان انت وایشی تہاوڑ وڑیں جو اہر و گوہر قیمتی مان انت۔ بلے ارمان کہ ایشانی جڑ شک زانتی

ء تاموریں دھز ء مچاں چیر اندر انت۔ باید انت کہ مئے کو اس ء زبان زانت وتی اے پس

میراث ء ختہ تامور ء مچاں در کنگ ء چنگ ء نز آرگ ء نیمگ ء وتی دگوش گور بکنت ء وتی

گیدی لوزاکی تو ارنخ ء اے تنگ و درو شمس شنگ ء شاتگیں دانگاں یک لڑے ء بکماہنت ء وتی

ماسی زبان ء گور ء چند نیں ہارے ء سوگات ء بدنت۔

دومی بہر

لہز انکی نگد کاری

لہز انک مچ کر تگیں نبشتا نک (شعر ء ردانک) ء نام انت کہ آہانی تہا انسان ء بلند ء
 برز تریں ء گہتریں پکراں شر تریں ڈولے ء پیشدارگ بوتگ۔ البت اے بازیں راجانی تہا
 دگہ ڈول انت چیا کہ آئی ودی کنگ ء چاگرد (ماحول) ء بہر مزن انت، پیشا لہز انک دی
 ہریک راجے ء دگہ دگہ ڈول ء انت۔

اے گندگ ء کیت کہ تو ارتخ ء تہا شروعات ء ہر مردے ء نکے ء حیال کہ لہز انک ء
 ڈول ء پیدا بوتگنت آدینی مردمانی نک انت کہ آہاں وتی پیگمبر ء پہلوانانی سا ڈاھگ ء نبشتا نک
 پیش کر تگ انت۔ شعر چہ ردانک ء پیسر انت چہ ایشی ء اے پدر بیت کہ آہاں گوں عقل ء
 دلیل ء منطق ء نبشتا نک پیش کنگ ء بدل ء وتی احساس ء تب ء ڈول ء در شان کنگ ء شعر ء را
 لہز انک ء نام پر بستگ، یونانی ء عربانی تہا لہز انت ہما مردم بوتگنت کہ آہاں شعر پر بستگ ء رند تر
 اوھد یکہ دگہ علم ودی بوتگ انت لہز انک ء پہنات پراھ بوت، ردانک ء جوڑ بودگ ء ازم ء دگہ
 تہر ودی بوت انت ء دیماشت انت ء لہز انک ء دامن پراھ ء شایگان بوت۔

راست ایش انت کہ لہز انک ہما گپ انت کہ عا میں ء چونائیں گپانی حداں برز
 تر انت، آہانی نبشتگ ء شنگ ء تالان کنگ لازمی زانگ بوتگ۔ تیکہ رندا آؤ کیس پشت

(نسل) چرہاں فائدہ چست بکنت۔

نگدکاری ء مانارا ستیں ء کونائیں، اصلی ء نقلی، شرء گندگ ء تہا پرک کنگ انت ہمیشا
نگدکاری ہر ازم ء سرا کنگ بوت کنت۔ نغدکاری سازگری ء سرا بوت کنت ء نکش ء لہز انک ء
سرا کنگ بیت لہز انکی نغدکاری انت، چونہا لہز انکی نغدکاری ء مانا ہمیش انت کہ لہز انکی
بہشتا نکانی قدر ء قیمت انچوزانگ بیت ء آہانی مطلب ء مانا ء بیان انچوزانگ بیت کہ چہ
آیاں اے سہرا بیت کہ آہشتا نک ء تہا پہ شری ء بدی است ء آہانی بن زہ چہ کجانت بلے انگت
چونہ انت اے مانا سرجم ء توام نہ انت۔

نگدکاری یک انچیں جہدے ء نام انت کہ بنا بوگ ء بنا نہ بوگ ء گماں مہ بیت
تانکہ ہما گہتریں شے کہ دنیائے زانگ بیت یا انسان ء پکر ء تہا چیر اندر انت، پچارگ بہ بیت
ء پچاروک کنگ بہ بیت۔ نغدکاری ء مطلب ایوکا شری ء بدی ء درگیجگ نہ انت، بلکیں
نگدکاری ہما سوب ء التاں درگیجگ ایت کہ چہ آوانی سوب ء بہشتا نک ء را مشہوری رسیت
لہز انک بہشتا نکانی پو بوجکیں مردمانی تہا اے خاصیت ء ودی کنت کہ چہ آہاں باز شاعری ء
دوست دار انت، باز آزما نک ء یا کسما نک ء باز اخلاقی ء عارضی ء بزرگی بہشتا نکاں پسند کنت
گیشتر مردم لہز انک ء یک نہ یک بہرے ء دوست دار انت ء دائم چماں ہمو داں سک دینت
ہے۔ حال نغدکاری انت، باز نغدکاری بہشتا نکے ء تہا یک گپے ء لوٹوک انت، تہ دی
دگرے ء۔ باز برا انچو گندگ بیت کہ اگہ نغدکار ء تب ء ڈولا چیزے مہ بیت تہ ایشی ء آیک
نکے زانت ء چو کہ ماگندیں کہ یک نغدکارے آزما نک ء تہا اخلاقی قدرانی پٹوک ء لوٹوک
انت ایشی ء را پسند کنت دگرے ایشی ء را بے فائدہ ء درکشیت۔ بوت کنت کہ آئی ء تہا بازیں

مانائی خوبی است انت چہ ایشی ء اے گندگ بیت کہ بازیں نگد کار نگد کاری ء وتی وتی خیال
زانت ہمیشا اے لحم نہ انت کہ اے ڈولیں نگد کاری سرجمی ء راست بہ بیت۔

چہ گواچناں اے سہرا کنت کہ راستیں لہز انگی نگد کاری ذاتی راہ ء خیال ء انت ء آئی ء
تہا نبشتا تک ء شری ء گندی نشان دیگ بوتگنت۔ نگد کاروت نہ شرگد ارانت نہ بدگدار۔

شرگداری ء بدگداری ہر دورا ستیں نگد کاری نہ انت شروعات ء مانا ایو کا شعر بوتہ ء شعر

ء را الہامی کشگ بوتگ، ایشی ء سوب ء شعر ء سرا نگد کاری جائز نہ بوتگ۔ بلے اے پابندی ء

تہا گوں آئی ء مانا ء تعلق داشتہ، زبان ء سرا نگد کاری کنگ بوتہ۔ ہمیشا نگد کاری، زبان زانتی

بوتگ۔ الہامی دور ء کنگ ء گوں مانا ء سرا ہم نگد کاری بنا بوتگ۔ بلے تاں یک مدتے ء رنداے

رہبند ہم یلہ دیگ بوت ء لہز ء مانا ہر دو چارگ بوتنت ء ایشانی ہوری ء دگہ چیزانی پٹ ء لوٹ ہم

بنا بوت، کسے ء شعر ء تہا اخلاقی جذبہ نئے پٹ ات دگرے ء بہادری ء ترانے لوٹ ات دگرے

ء رحم ء مھر بانی ء جذبہ نئے شوہازکت، اے ڈولا مدان مدان ء پہ نگد کاراں اے لازم بوت کہ

لہز ء مانا ء ابید شعرانی پٹ ء پولاں بکنت۔ نگد کاری ء وھد ء ایشاں دیما ابر بکنت۔ اے پیما

ہر چند کہ زمانہ دیماشت نگد کاری ء حد ہم ودت انت، ء انگت ء وڈان انت۔ اے حبر ء کس

گشت نہ کنت کہ نگد کاری ء آ کیلو کہ مروچی است انت آ دائم مان انت۔

نگد کاری ء اثر ردا تک ء شاعرانی پکر ء خیالانی تہا مان انت ء لہز انک ء دیدیرنی ء

کمک دنت، چیا کہ نگد کاری ہر دور ء زمانہ ء لہز انک ء رہبند اں سہرا کنت ء آئی ء رار استیں راہ

ء شون دنت۔ نگد کاری ء اے زانت ودی بیت کہ یک نبشتانکے یا شعرے چہ ڈولا بہ بیت۔ تہ
آ دور ء لوناں پیو کنت ء ازم ء قدر ء قیمت ء واہندے ہم بیت۔

نگد کاری ء مستریں نپ ء کٹ ایش انت کہ لہز انک چہ انچائیں بے کاریں گپ ء
پوتاری ء پاک بیت۔

نگد کاری سے ڈولاں بوت کنت۔

1۔ لہزی نگد کاری۔

2۔ مانا ء نگد کاری۔

3۔ راجی نگد کاری۔

لہز ء ابید ہج نبشتانک ودی بوت نہ کنت اول رنداں اگاں نگد کار ء چم چیزے ء سرا
کنت تہ آلہز انت لہز مانا ء بیان ء وسیلہ ہم اُست انت ء آواز (شعر ء تھا) کافیہ ء وزن ہم
بہمیشی ء برکت ء جوان ء وش توارینت۔ لہز انک ء تھا لہز ء مزنیں بہر ء چہ کس انکار کنت نہ
کنت۔ بلے نگد کار ء باید نہ انت کہ تھا لہز ء بہ زوریت ء بہ نندیت۔ ہشکلیں لہز چہ کاراگاں
جوانیں مانائے گوں مہ بیت مانا چہ لہز ء سر انت پمیشا باید ہمیش انت کہ نگد کاری ء ونداں
لہزانی سرا نگد کاری ء چیدگ کشینگ مہ بنت، اگاں چہ اے چیدگاں کے آئیمگ بوت گڈا
آ نگد کارے نہ بیت۔ بلے ایشی ء مطلب ایش نہ انت کہ نگد کار تھا مانا ء بزورایت ء بہ
نندیت۔ چوناہا مانا ء سرا نگد کاری ء مطلب ایش انت کہ شاعر ء یار دانک نویس ء وتی شعر ء
ردانک ء تھا وتی مقصد ء مطلب ء رانچش پیش کنگ کہ چہ آئی ء ہا مانا ودی کنت کہ آئی ء مراد
مطلب انت یا نہ۔ رداںک نویس ء شاعر ء آ مانا کہ آئی ء ذہن ء دل ء بوتگ و ہد ء حالتانی لوناانی

ڈولار استیں رنگے ء پیش کنگ یا نہ۔ مطلب ایش کہ ہرچی آئی ء پیش کنگ ردا تک ء شعر ء تھا
 وتی دل ء گپ ء رار استیں رنگے ء پیش کنگ۔ نگد کاری ء ماہے دوئیں لہز ء مانا ء محدود بہ کنیں
 تو آیا اے رار استیں لہز انکی نگد کاری انت کہ نہ۔

منی خیال ء ماتہنا ہے دوئیں چیزاں بزوریں تہ لہز انک ء پیدا کنگ ء مقصد گار بیت
 لہز انک ہمیشا پیدا بوت کہ شریں خیال ء جوانیں نبشتا تک پہ بنی آدم ء زانت ء لازمی بوت۔
 بنی آدم ء گہتری ء شری ء آہان ء مچ کنگ نبشتہ کنگ ء شنگ کنگ بوت، تاکہ آہر وہد ء چہ
 ایساں زانتکار بہ بیت۔ اے ڈولا لہز انک ء چند ء مقصد تہا لہز ء مانا ء بیان نہ انت بلکیں یک
 دگہ چیزے ء واستا لہز ء مانا ہر دو لازمی زانگ بوتگ انت، آ چیز انسان انت۔ اگاں انساناں
 چہ لہز انک ء چیزے مہ ریت تہ نہ لہز انک ء مقصد پہلو بیت ء نہ کہ نگد کاری ء

چوناہا سائنس ء زانتکار انسان ء رادوت زانت۔ انسان ہمیشا گشت کہ آ راجے
 داریت بزیاں آ راج ء تھا انت۔ اے ڈولا اے دوپادیں دلوت ء ”انسانی“ چہ راج ء سوب ء
 انت۔ لہز انک پہ انسان ء ہمیشا ودی بوتگ کہ آ راج ء باسک انت ہمیشا لہز انک پہ راج ء
 انت۔ راست ایش انت کہ انچولہز انک ء تعلق گوں راج ء انت، راج ء تعلق گوں لہز انک ء
 راجے پیدا کنت۔ لہز انک ہم راجی زند ء بدل کنگ ء سوب بیت۔

اے ہم بوت کنت کہ اگاں یک شاعرے مزنیں قدرانی لائقے ء داریت تہ آئی ء
 شاعری یا نبشتا تک آئی ء وتی قابلے ء لائقے ء جارچین انت۔ بلے اے ”قدرتی لائقے“ ء گپ
 وت سائنسی زانت کارانی نزیک ء سرجم نہ انت۔ چیا کہ اے لائقے کہ ما آئی ء راقدرتی کشیں
 وت چپ ء چاگرد یاراج ء پیدا کتگیں انت۔ چپ ء چاگرد ء ماحول ء رالائقے ردوم ء تھا

مزنیں بہرے است ء باز لہز انکی ازمانی چارگ ء زانگ بیت کہ آ راجی زند ء پیدا کنگیں انت
 صفت ء موتک، مرثیہ کہ آ راجی احساساں پیش کت ء ادا ایشانی مطلب ہمیش انت کہ اے
 ڈولیں شعر ء ردا نک راج ء تہاشنگ ء تالاں بہ بیت ء آئی ء سر اثر دور بدینت۔ ہے حال
 لہز انک ء اپید کہ ازمانی انت۔ ہمیشا نگد کاری کنگ ء وهد ء اے چارگ لازمی انت کہ باریں
 لہز انکی نبشتا نک راجی زند ء پیدائشت انت کہ نہ۔ نگد کارانی کوشت بہ بیت کہ آ شعر ء
 نبشتا نکانی تہا انچیں سوب ء التاں ررکیچ انت کہ آ راجی حالتاں سہرا بکنت راج ء سے خاصیں
 کارکن انت ء ہر سے لہز انک ء سر اثر دور بدینت۔

(1) خاندان

لہز انک ء تہا خاندان اے ڈول ء اثر دور دنت کہ آ کجہیں صفت کہ یک خاندانے ء
 چہ پشانی پشت ء رستگت۔ آ خاندان ء تہا ساڑی انت۔ راجی بند ء تب (مزاج) ء تہا ہم
 است انت، آ، آئی زبان، مذہب، عادت، رسم ء دودانی تہا ہم ووی بنت۔

(2) چپ ء چاگرد (ماحول)

اے قدرنی ء جغرافیائی کیفیتانی نام انت، لہز انک ء تہا چپ ء چاگرد ء اثر ہم
 بیت۔ تیاب کر ء دریائی مکاں چپ ء چاگرد ء حُسکی ء کوشگی ملکانی چپ ء چاگرد ء تہا باز پرک
 بیت، آہانی لہز انک ء تہا ہم کم ء باز پرک گندگ بیت۔ مثال ء یونان ء عربانی لہز انک ء
 پچار، یونان ء تہا انچیں جوانیں نبشتا نک است انت کہ آ دریا ء زر ء بارو انت بلے عربی ء باریں
 نبشتا نک حُسکی ء بارو انت ء آہانی شبین ء چہر حُسکی ء چیزانی بارو انت۔

(3) وہد و دور

لہذا انک و تہا و ہد و تاثیر لازمی انت، و ہد و گوزگ و گوں لہذا انک رنگ بدل کنت۔ ہر دور و لہذا انک ہما لوئاں سہرا کنت کہ آ دور و ساڑی انت۔

اے ہر سے ایں چیز لہذا انک و سہرا یک پارگی اثر دور دینت۔ ہر یکے جتا جتا کار نہ کنت۔ لہذا انک چہ ہر سیناں ہواری و در کیت۔ مطلب ایش کہ نگد کاری چہ راج و ڈن کنگ نہ بیت، کسے اخلاقی قدر اں پٹ و پول کنت، کسے نفسیاتی حالتاں چاریت۔ کسے اقتصادی حالتاں چاریت، اے کل و ت چہ راج و در اتلگ انت۔

مطلب اے بوت کہ لہذا انکی نگد کاری لہذا مانا، راجی زند و پر کنگ و نام انت، ہر سینانی حد کیشنگ بہ بنت۔ چہ ہے کیشینگیس حد و چید گانی حد و نیام و نگد کاری کنگ بہ بیت، اگاں نہ تہ آ راستیں نگد کارے نہ بیت۔

اُستمان ءِ لیکہ (1)

ماگندوں کہ اے پراہیں ءِ شاداب ءِ گیا بانیں گل زمین ءِ وڑوڑیں اُستمان گو سنگت
وانوگیں دور ءِ نوبت ءِ ہم تہر تہریں استمان است اُنت۔ چیشاں بازیں اُستمانی لیکہ و کیلو
مذہب انت بزاں آیک اُستمانے گشگ بنت چیا کہ آہانی مذہب یکے، باز استمان ءِ بن پد
سکولرزم ءِ سر ءِ ایرانٹ باز ءِ لیکہ ایوکانسل ءِ باز ءِ زبان انت۔ لہتیں باز زبانوں بند کشت بلے
انکتہ آہان ءِ یک اُستمانے گشت بازیکیں زبان ءِ گپ جنت آہان ءِ یک اُستمانے گشگ
نہ بیت بازی زبانے ءِ یک مذہبے دارنت بلے انکتہ آیک اُستمانے گشگ نہ بنت۔ آخر
اے اُستمان ءِ لوز چہ بلا ہے کہ ہر کے پہوت دیم کشیت!

انچو کہ مادیت اُستمان یک ہنچیں ماں گیشنگیں لوزے کہ آرا بازوتی ڈول ءِ انچو پہ
دیم مانا کشت۔ اے ڈولیں مردم پہوتی کٹ ءِ سوب، منزل ءِ مراد ءِ وتی جند ءِ دل ءِ ہب ءِ
، واہگانہ، ڈول ءِ ایشو مانا کنگ ءِ لکہ ءِ گیشینگ ءِ جہد ءِ کشت۔ اے رد ءِ مردمانی گندگ ءِ
گوں دل کشیت کہ اے مردم استمان ءِ را یک ہنچیں ہشتے لیکنت کہ وت سری ءِ ہنچو پہ دیم جوڑ
کنگ بیت۔ ورنڈ تراں چہ آئی جوڑ بوگارند، پہ آئی کچ ءِ لیکہ ءِ قالبے جوڑ کشت تنکہ آہشت
اے قالب ءِ توک ءِ ہنچو ہندیت کہ اصل ءِ ہما قالب ءِ ہشت و دی بکنت۔ چوناہا اُستمان ءِ
لیکہ وت یک ہنچیں قالبے کہ چہ آئی اُستمان وت جوڑ بنت۔ بلے شومی ایشکہ دنیا ءِ تہا مزنیں
واجہانی برکت ءِ باز ہنچیں اُستمان و دی کنگ بوتکنت کہ آہانی پیدا بوگ ءِ پیر کس ءِ آہانی

گمان ہم نہ ہوگے۔ اے ڈولیس استمانانی، استمانی لیکہ ء وائل کہ آوہد ء کس ء نہ مارنگ۔ ہمیشا
اے ڈولیس کبیریں استمانانی لیکہ رند ء در کجک و ڈہینگ بوتکت و آہانی جواز پیدا کنگ بوگ
تک آہانی کہسری چیردیگ بیت۔ بلے باز کو اس و زاحکاراں پہ دل سگ استمان ء لیکہ
کیشینگ ء چیدگ در کنینگ انت۔ اے ڈولیس مردماں انسانی بر وبری ء بودنا کی وتی دیما
دشنگ ء اے لوز ء رمان سگ۔ اے رد ء کو اسانی خیال انت کہ ہر کجام استمان ء ماڑی کہ
آہانی کیشینگیں لیکہ ء من پد ء ہک مہیت، تہ آلم ء چوریک ء کلات ء روچے نہ روچے دڑیت
وکپیت۔ آلم ء بارو ہیردپ، باہند ء آشوبانی دیم ء داشت نہ کنت۔ استمان ء لوز چونابا
باز معمولی در اکت۔ مہلوک وتی ہمروچی گپ ء تران، نند ء نیاد ء جائے بے جا اے کار بندت ء
چریشی سچ قانودی رہندے در نہ کپیت ہمیشا ایشراکس نہ ماریت۔ بلے اگہ میان استمانی رد ء
یک راجے ء ایک استمانے منگ ء مارگ بیت تہ ایشی باز راہند ء نتیجہ در کاہنت۔ مستریں
نتیجہ ایش بیت کہ میاں استمانی رد ء یک راجے استمانے بیگ ء رند، آراوت اختیاری ء حق
ریت رد آرا اے حق ء دیگ لازم بیت تناوہد لیکہ آ استمان یک ریاستے ء پہ رضا ء دل ء تب ء
ہور انت تہ جوان انت۔ بلے ہر دیکہ آ بلوہیت آوتی وت اختیاری ء حق ء کار مدکت
کنت۔ مروچی ماگندیں کہ کشمیری دی پہ ہے حق ء کار مرد کنگ ء جنگ ء پڑ ء در کچنگ
انت۔ ہر استمان ء وت اختیاری ء حق آئی پیدائشی انسانی حق انت ایشرا دنیاء در اکیں میان
استمانی گل ء انسان دوستیں کو اس مشت۔ چہ اے بیان ء اے گپ ہم وت سہرا بیت کہ استمان
ء بازیں لیکہ پرچہ گیشینگ بوتکت۔ نون ما استمان ء جند ء لیکہ ء بارہ ء تران کنوں ء چاروں
کہ بازیں پکری ملکتبانی منوگراں، ایشی بارہ ء چے کشنگ۔

انچو کہ برزء کشتک بوتگ، بازیں نیسوک ء کواساں، پہ استمان ء بازیں لیکہ کیشیکنت
بزاں پہ استمان ء بازیں بنیاد ء کیلو ایر کنگ بوتکنت پشیاں لہتیں اندری
(Subjctive) ء لہتیں دری (Objective) أنت۔ اے کیلو و بنیادانی تہا زبان
، مذہب یک خاصیں علاقہ ء و اجہمی ء و اہندی ء علاقہ ء قدرتی ڈول ء کیشیکیں سیم ء سرحد گوں
انت۔ اندری کیلو ء بنیادانی تہا ہوریں واہگ ء جذبہ گوں یک دوہمی ء دل پہکی ء دل دوری ء
ہوریں ہدوک یک پیسین پفسکوکی تب، چہ وتی گوسکیں شانداریں توارنخ ء معلوم داری ء بلدی
ہوریں تجربہ ء گرتی ء شادہ، گون انت چہ اے برز ء بنیاداں، لہتیں کواس یک ءے راہہ استمان ء
زیات الحم ولازم کشتک “واہندگران ء جہل جنت دگرے دگہ آستے ء راہہ استمان ء لیکہ ء برز
جنت ودگہ استیان ء جہل جنت اے ڈول آ کیشتر گوں یک دوہمی ء پہ استمان ء عالمی لیکہے ء
ٹہینگ ء درگیجک ء اتفاق نہ کنت “بارکرز ہڑمز” ء خیال انت کہ پہ استمانے ء لازم انت کہ
آ یک ملکہ ء علاقہ ء و اہند بیت۔ آ دیمتر استمان ء لیکہ ء بارہ ء کشتک کہ ”استمان وت
راپیشا یک استمانے زانت چیا کہ آہان ء وت ء یک ملکہ است انت۔ یا نکہ آہان ء اے
ڈولیں ملکہ بوتگ“۔ اے و اجہانی استمانی لیکہ ء گڈی بہر، پہ جہودانی استمانے بوگ ء جواز ء
پیش کنگ بوتگ کہ ہر کجام راج ء رایک و حدے، یک ملکہ ء وطنے بوتگ ء نون چہ اے وطن ء
دور دنیا ء کنڈ کنڈ ء شنگ ء شانگ انت ء وتی اصلی وطن ء پدا گرگ ء شوہاز ء انت، آپہ حق أنت
ء آ یک استمانے انت کہ ناں، ایشرادرائیں دنیا ء کواس وت راستی ء زانت بلے ہے ڈولیں
لیکہانی برکت انت کہ پہ جہوداں یک خاصیں وطنے ٹہینگ بوت کہ آ را اسرائیل کشتک۔ دنیا ء
بازیں ملک ہے دروگ ء راست دیگ ء انت کہ آ دی یک استمانے انت۔

دکہ یک کوا سے "بلیک برن" کشیت کہ یک راجے، ابید یک ملکہ ء علاقہ ء استمانے

بوت کنت۔ بزاں جہود ہر کجام ملک ء بنت، ہنت ہنج پرواہ نیست، آ یک استمانے انت
اسرائیلی مردم ہر کجام ملک ء بنت، ہنت، ہنج پرواہ نیست، آدی استمانے انت۔ گڈا واجہ
ماکس کہ توک ء دور بکنیں۔

واجہ دی۔ دی اکول کار کشیت کہ زبان بے شک سک اہم انت اگہ یک زبانی
است انت تہ جوان، اگہ نیست انت آرار واج دیگ بوت کنت تہ چیشی ء استمانی جذبہ ء
ہدوک ء و دی کنگ ء باز کمک رسیت، چیشی مردم نزیک اتک کنت دوری ختم بوت
کنت "چرے بیان ء ہے سہر ابیت کہ استمان چون پیداک کنگ ہنت بزاں آ اصل ء نیست
انت، بلے آئی ء پیدا کنگ ہنت بزاں آ اصل ء نیست انت بلے آئی ء پیدا کنگ ء رہند
ہمیش انت کہ یک زور اکیں زبانی، نزوران گنو کنگارند، پہک رواج دیگ بیت تہ چریشی
استمانی زانت "پیداک بیت۔ ہٹلر ء دگہ گنائے نہ کت گشتے جرمن شہ کلاں گہہ انت، قدرت
ء آوان ء واجہ پیداک کنگ۔ واجہ "اکول کار" دی ہے زبان ء تران کنت!

چہ اے دری، استمانی لیکہاں رندنوں ماندری لیکہاں چاریں

"رام سے موڑ" کشیت "یک استمانے پیشا یک استمانے چیا کہ آئی ء درائیں مردم
یکبارگی ء وت ء ایک استمانے لیکنت "بزاں استمان ء لیکہ ایش انت کہ یک استمانے ء
مردمانی دل ء استمانی زانت "ودی بیت یا نکہ بوتگ۔

"رینان، ون" کشیت کہ پہ استمان ء شانداریں گوستگیں توارخ ء معلوم داری ء
گوں ایشی تعلقداریں سرچاری ء شرفداری ہوریں تجربہ ء قربانی پہرے ء ہجالتی ء احساس، وشی ء

غم و عزانت، لازم انت۔

“آپورٹ“ کشیت کہ استمان چه دود و دستور استیں فاندگ نظریہ و خیالانی زانت و دی بیت“ براں ہر کجام راج کہ وتی دود و بیدگ رسم و رواجاں بماریت، وتی خاصیں فاندگ و بزانت و وتی سروک کو اسانی نظریہ و خیالاں پوہ بیت تہ زوت استمانی زانت و دی بیت و استمانی باہند (تحریک) بنا بیت۔

“ہرٹرز“ و وتی“ کتاب استمان مان تاریخ و سیاست“ و اے گڈی لیکہ و بیان چوش کنگ کہ پہ یک استمانے و لازم انت کہ آئی و مردم (الف) گوں یکی و تقاتی و جہد کنگ و بیت (ب) آہا و ہد و جہد کت کنت و ہدیکہ سیاسی مالی، راجی و مذہبی برور بری مہیت۔
(ج) آپہ وتی جتائی و پہکی و آجوتی و ترندیس و واہگد ار بیت (د) آپہ عزت، شان و شرف (فوجی یا اخلاقی) اثر و رسوخ و جہد کنگ و ہنت۔

ناداریں راج زانت و کو اس، میکڈ اگل و زور داتگ کہ یک استمانے پیشا استمانے کہ آئی و مردم زانت کہ آ یک استمانے انت آہشتہ کنت کہ دنیا و تواریخ و ہتا بر و ہدیکہ استمانے و دی کنگ، پرانی دیروی و زند و آئی و دوت و استمانے لیگ و زانت“ استمان و مردمانی نیام و مستریں و محکم تریں میالی انت کہ آیان و چولڑ و کمائیت دیکے جوڑ کنت۔ آگشت کہ“ اے زانت، شہ رسم و رواج مالی نف و فاندگ، کلاں محکم ترانت“ کشیت کہ ہر استمان و یک استمانی ذہنے بیت..... او استمانی ذہن، دماغی قوتانی یک شہنگیں نظامے و اے نظام چه استمان و ہر یک مردے و کردار و قوت راشون دنت“ آئی و کشگ و پداپہ استمانی ذہن و اے شے باز لازم انت۔

اُستمان ءِ لیکہ (2)

اولی ایشکھ نسلی ہمرنگی بیت۔ یانکہ پیدا بوگی نسلی ہمرنگی بیت ایش لازم انت چیا کہ
ہر نسل ءِ خیال ءِ پک دگہ دگہ ڈول انت ہمیشا نسل پاک ءِ صاف بیت۔ یانکہ بازیں نسل شری
ءِ سرءِ ہور تور ہنت۔ اگہ بازیں نسلی شاک یک جاگہ ہند انت بلے تکائی ءِ ہور و تور مہ
ہنت۔ تہ چیشی ءِ استمانی یکی پروشیت۔ آ اے بارہ ءِ انگلینڈ ءِ آئرلینڈ ءِ مثال ءِ دنت ءِ کشیت
کہ اوداں نسلی شاک جوانی ءِ ہور تور نہ بوتکت ہمیشا انگلینڈ ءِ آئرلینڈ جتا بوتکت۔

آ کشیت کہ اگہ یک استمانے ءِ مردمانی تہا نسلی یکی نیست تہ علاقائی آنتانی بوت
آ یک ڈول ہنت اے وڑیں یکی، چہ کسب، ہنر ءِ عادت آنی یک وڑی ءِ پیدا ک ہنت۔
دومی ایش کہ حال رسائی ءِ درائیں ادارہ آزاد ہنت۔

سیسی ایشکھ یک ہنچیں سرو کے بیت کہ آ گوں عقلمندی ءِ استمان ءِ سرو کی ءِ بکت۔
چہاری ایشکھ یک پدرا ئیں ءِ ظاہریں ہوریں مقصد ءِ مزے بیت چہ اے
ہر چہاراں، استمانی زانت ودی بیت کہ استمان ءِ بن زہ ءِ سر چمگ انت برز ءِ کو اس ءِ راج
زانتاں گیشتر استمانی زانت ءِ ایشی ردوم ءِ سرءِ زور داتگ کہ اے پہک پسوکی شی ءِ چشیاں
واجہ میکڈ اگل ءِ استمانی لیکہ باز اہمیت داریت کہ آ یک مزنیں پسونک زانتے بوگ ءِ ابید راجی
پسونک ءِ مزنیں کو اسے بوتگ آ چہ اولی مردمان یکے کہ راجی پسونک ءِ سرءِ کتابے ہنشتہ کنگ۔

پہیسا آئی ء و تی درائیں خیالانی تہا پوسو کی رہوند کار بستگت ء آئی درائیں خیالانی بنزہ ہوسر چمک
راجی پوسو تک انت۔ اے رد ء کو اس و ہوسو کان پہ استمان ء لیکہ ء کیشینگ ء ایوک ء پوسو کی تک
ہ پہنات دست جگت ء ایند کہ سرگوز کگت۔

بازیں کو اس ہراج زانسانی خیال انت کہ برز ء درائیں لیکہ سرجم نہ انت چیا کہ
ایشانی تہا ہر یک کو اسے ہوسو کے ء استمان ء یک یک تک ء پہناتے کچنگ ء آئی سر ء ہمکس
زوردانگ کہ چریشی ء ایند کہ تک ء پہنات چیر ترنگت۔ پھیسا آہانی خیال انت کہ ہما استمانی
لیکہ سرجم بیت و ہدیکہ آئی تہا استمان ء درمی ء اندری درائیں آسیت مان ہنت ء کلکان برور
لیگک بیت آہانی کیشنگیں لیکہ ء پدا استمان تواریخ ء رود پتگیں یک ہنچیں ٹکگیں ء پانداریں
راجے ء کشت کہ آرا یک زبانی است یک علاقہ ءے است آگذرانی مالی زندے داریت
ہرود، ریدگ (کلچر) ء تہاشون دائگیں یک پوسو کی تہے داریت۔

اے لیکہ ء رد ء ماگت کنوں کہ استمان اصل ء ہماراج ء کشت کہ آیک خاصیں
علاقے ء مندوک انت استمان یک نسلے یا نکہ قبیلے ء مردمان ء ہم نہ کشت۔ اٹلی ء استمان چہ
رومن۔ ٹیوٹن۔ یونانی، عرب ء ایند کہ بازیں نسل ء قبیلہاں جوڑ بونگ۔ ہے پیم ء فرانسی
استمان چہ گال رومن، برٹین، ٹیوٹن ء ایند کہ بازیں نسل ء قبیلہاں جوڑ بونگ جرمن برطانیہ ء
استمانی دی ہے حال انت مثل ایش کہ دنیا ء تہا ج استمان پاک ء صاف نہ انت۔ انوگیں
وہاں چہ نسل ہنکی ء پشت نہ کچنگ پھیسا استمان یک نسلی ء قبیلے شے نہ انت۔

بلگیں یک ہنچیں راجے کہ آرا تواریخ ء مزن ہورا جیں مدتاں رودینگ ء یکے جوڑ
کنگ چریشی اے سوال ودی بیت کہ آیا سکندر ہ سائرس ء مزنیں سلطنتاں استمان ء نام دیگ

بیت کہ ناں؟ آہان ء ہم تواریخ ء یکے جوڑ سنگ ء آہانی تھا ہم بازیں نسل بوتکنت اے گپ
 راست انت بلے ایشان ء انکتہ استمان کشگ نہ بیت، چو کہ آہانی ہوری ء یکی ہنچا نہیں و ہدی
 ء عارضی بیجے ء بوتگ۔ انا گہ ء آہور بوتکنت ء ناگہ آچہ یک دوہمی ء جتا جتا بوتکنت اے
 سلطنت چہ باز استمانانی ہوری ء جوڑ بوتکنت ء اے ہوری ہم پہ زور بوتگ۔ ہر کس کہ زوراک
 تر بوتگ ء سوب ہمانی برتگ، ایند گرانش وتی رعیت ء غلام جوڑ کتکنت۔ ملک ء ڈیہہ اش گوں
 وت ء ہور کنگ انت ء ہر یکے ء آنزور تر کتکنت آہان اش پہ زور داشت نہ کنگ ء جنگ ء یڑ ء
 باہ اش داتگ اے ڈول ء رعیت ء غلام چہ زوراکانی جگ ء چیر ء در آتگ انت ء آجو
 بوتکنت۔ بزاں آہانی ہوری ء جتائی گوں فتح ء شکست ء بوتگ ء اے ہوری پہ کے و ہد ء بوتگ
 ہمیشا اے ڈولیس راجان ء استمان کشگ نہ بیت۔

استمان پاندار ء محکمیں راج ء راکشت بلے ہر پاندار ء محکمیں راج ہم، استمان نہ
 بیت۔ اے ڈولیس راج سیاسی راج انت۔ باز ہنچیں سیاسی راج است انت کہ آہانی تھا بازیں
 استمان است انت بزاں اے باز استمانی ریاست انت کہ ایشانی تھا باز استمان است انت
 ۔ بزاں اے باز استمان ہور بوتگ ء یک ریاستے ودی بوتگ۔ ایسی جوانیں مثال اردس انت
 کہ اوداں باز استمانی ریاست جوانی ء کار کنگ ء گندگ بیت۔ اے ڈولیس ریاستانی تھا باز
 استمان پہ رضاء وشی گوں یک دومی ء ہور بنت ء یک محکمیں سیاسی راجے ء بن پد ء ایر کشت۔
 ہمیشا اے لازم انت کہ استمان ء سیاسی راج ء نیام ء پرک کنگ بیت۔

یک استمانے ء مستریں نشانی آئی ء اُلسی زبان انت۔ اگہ یک ریاستے ء یک
 محکمیں ء پانداریں راجے است انت بلے آکلانی یک زبانے نہ انت تہ آیک استمانے نہ

بیت بلکیں باز استمانی ریاستے بیت اے زبان ہم سرکاری ء دفتری زبان ناں بلکیں ماتی زبان !
 بلے ماگندوں کہ دنیا ء تہا باز ہنچیں اُستمان انت کہ آہانی ماتی زبان یک انت بلے آیک
 استمانے نہ انت۔ امریکہ برطانیہ ء آئرلینڈ ایشی جوانیں مثال انت درست یکیں زبان
 انگریزی ء گپ جھت بلے ہر سے جتائیں اُستمان انت اے لازم انت کہ ہر یک استمانے ء
 زبانے بیت بلے اے لازم نہ انت کہ ہر یک استمانے ء زبان پہ ایند کہ زبانناں چٹ جتا بیت۔
 امریکہ ء برطانیہ یک استمانے نہ انت پرچیکہ آیکجا کہ نہ نشکنت پہ اُستمانے ء
 علاقہانی سیم سرحدانی یکے بوگ لازم انت بزاں علاقہ ست وسیل مہنت بلکیں ہور تور ہنت
 بلے آ دور دور جتا جتائیں ملک ء زمینانی سرء نندوک انت۔ اُستمان چہ قرنائی قرنان گوں یک
 دومی ء ہوری ء نند ء پادا یگ مرگ ء زندگ بوگ ء جوڑ ہنت۔ علاقہ ء ملک ء دُور، دُور بوگ
 ء سبب ء مردم گوں یک دومی ء ہوری ء نند ء نیاد پہ زور کت نہ کنت ہمیشا علاقہانی جتائی ء
 سبب ء جتائیں اُستمان جوڑ ہنت۔

یک علاقہ ء ابید پہ یک استمانے ء جوڑ بوگ ء اے ہم لازم انت کہ آئی باسکانی
 مالی ء گندانی سیالی ہیت آپہ وتی گند، طلب ء احتیاجانی پیلوکنگ ء یک دومی ء واز مندگ ء جم
 بردار ہنت۔ اے ڈولیس جم برادری ء واز مندگی آہان ء یک اُستمانے جوڑ کنت تنکہ آپہ وتی
 ہمروچی گند ء طلبانی پیلوی ء یک دومی ء واز مندگ ء جم بردار ہنت۔ اے ڈولیس جم برداری
 ء واز مندگی آہان ء یک اُستمانے جوڑ کنت تنکہ آپہ وتی ہمروچی گند ء طلبانی پیلوی ء یک
 دومی ء واز مندگ ء جم بردار مہنت، آیک اُستمانے جوڑ بوت نہ کنت۔ مثال ء یک قبیلہ
 بزوز! کہ آقبیلہ پہ وتی زند ء ہمروچی گند ء طلبانی پیلوکنگ ء وتی لائق وت انت ء چہ قبیلہ ء

ڈن کسی واز مندگ ء چم بردار نہ انت تہ آئی تہا اُستمانی زانت پیدانہ بیت۔ اوداں قبائلی
 زانت پشت کپنت۔ پہ گذر ء طلبانی پیلوی ء مردم ہما و ہداں دگرانی چم بردار ء واز مندگ بیت
 و ہدیکہ چیزانی جوڑ کنوک ء کارانی کنوک گیشینگ بنت۔ یک استمانے ء تہا درا میں کار آئی ء
 بازبازیں ٹولیاںی سر ء ہیر ء بانگ بنت۔ ہریک کسے ء جتا میں زانت کار بنت اے ہم ہما و ہدے
 بوت کنت و ہدیکہ ملک مالی لیا ز باز دیم ء بروٹ ء جا گیر داری ء زوال بیت ء سرمایہ داری ء
 دور بکچ بیت، رد ء حال رسانی ء وسیلہ گہتر بنت۔

چیشان ابید، یک استمانے ء نپسوکی تب صعیت چہ دوہمی استمان ء جتا انت ء گو آئی
 ء دپ ء نہ ورنٹ۔ اُستمانانی ایوک ء زند ء حالت چہ یک دومی ء جتا نہ انت۔ بلکیں نپسوکی تب
 ہم جتا انت ء اے تب آ اُستمان ء دورر بیدگ ء تہا وت ء راسہرا کنت۔ آ اُستمان ء
 دورر بیدگ ہے آسیت ء ودی کشت کہ چیشی ء استمانی کردار جوڑ بیت استمانی کردار ہما بازیں
 نشاناں گشت کہ آستمان ء مردمانی تہا است انت۔ چوماہ ء استمانی کردار یک داہمی شے ء
 نہ انت بلیں آگوں و ہدے حالتانی گوزگ ء بدل بو آن بیت۔ بلے ہر و ہدے یک نہ یک استمانی
 کردارے ساڑی انت کہ آستمان ء مردمانی دل ء وتی نقشان کلیت ء بدل بیت۔

اے بڑ ء بیان کنگلیں اُستمانی لیکہ۔ دیمارو کیں کواسانی اُستمانی لیکہ انت
 دیمارو کیں پکری مکتب ء گیشتر کواس ہے لیکہ ء ممت اے روع ہرچی کہ کواس انت۔ آہانی
 گشگ انت کہ اے درائیں شرطانی پیلوی ء رندیک راجے ء راما اُستمانے گشت کنوں۔ اگہ
 چیشاں یکے ہم مہیت تہ آ راما اُستمان گشت نہ کنوں ء چرے آسیتاں یکے ہم مہیت تہ آ اُستمان
 پشت نہ کپیت ہمیشا اے درائیں آسیت پہ یک استمانے ء لازم انت لہتیں کواس اُستمانی

کردارِ سرعہ زیات نہ دودینت۔ چیشاں سپرنگز داواوثرِ خیال انت کہ استمانی کردار استمان
 ۽ جوڑکنوکیں آسیتاں یکے نہ انت بلکیں ایوک ہے آسیت و ت استمان جوڑکنت ۽ استمان چہ
 ہمیشی سوب ۽ زانگ بنت آہانی کشگ انت کہ ایندگہ درائیں آسیت یک استمان ۽ ردوم ۽
 مکک دینت ۽ استمان کردار ۽ جوڑکنگ ۽ کمار بنت۔ بزاں آہانی خیال انت کہ استمان ۽
 لیکہ ایوک ۽ آئی استمانی کردار انت کہ چہ آئی دودر بیدگ ۽ سہرا بیت اے دوئیں فکرانی استمانی
 لیکہ گوں یک دوہمی ۽ مازوپ ورنٹ پرچیکہ آ استمان ۽ درائیں آسیتانی سرعہ تفاق
 انت۔ آ استمان ۽ تواریخی ردوم، محکمی ۽ پانداری جتائیں گذرانی مالی زندہ کی زبان ۽ کی ۽
 استمانی کردار ۽ منت بلے فرق ایش انت کہ گڈی رد ۽ کو اس استمانی کردار ۽ سرعہ زیات
 زوردنت چیا کہ آہانی خیال ۽ برز ۽ درائیں جنز کہ استمانی کردار ۽ جوڑکنوک انت ہمیشا
 استمانی کردار زیات ارزش داریت بلے برزی رد دیمارو کیں کو اس اے درائیں آسیتانی
 قیمت ۽ ارزش برور لیکنت ۽ ایشرا نہ منت کہ چیشاں یک آسیتے استمان ۽ جوڑکنگ ۽ زیات
 کارکت ۽ دوہمی کم۔!

آجونی ء پھ بلوچانی جھد

اگھ ما بلوچانی توارنخ ء سراجھاں شاک بدیاں تو گنداں توارنخ ء ہر دور ء نوبت ء بلوچ پھ وتی راجی دود، ر بیدگ ء ر ہند لچ ء غیرت ء مڑاداری ء وتی لوگ ء وت واجہی ء انسانی حق ء جنگ ء پڑ ء در کچنگ ء لاک بستکت۔ توارنخ اے بے پھکیں گواچن ء دی سہراکت کہ بلوچاں ہچ چنگیزیں حاکم ء قہاریں بادشاہ ء جنادریں استمانے ء دیما پھ وتی اے انسانی حقان سلاہ دور نہ داتگ ء چریشاں وت ء راز بہر کنگ ء نیشنگ۔

اے راستے کہ باز رنداں چوش ہم بوتہ کہ طاقتوریں دژمن ء دیما شکیں راجانی دیم پھ دیگی ء بلوچاں شکست ہم بوتہ ء ظاہر ء زیر کنگ بوتکت۔ آ سرکار ء راجان اے استمان ء کردے مردمان آ بہازرتہ ء آہانی کک گپتہ، اے ڈولیں مردم اے استمان ء وت واجہی ء بہا کنگ ء ہچ چک ء پد نہ بوتکت بلے اے استمان ء چیشاں بازگیش ہنجیں سر مچار نر مزاریں پُنگ لولی داتگ انت کہ آہان بلوچانی لچ ء مڑاداری، دود، ر بیدگ وت واجہی، عزت ء شان ء بیرک مدامی بُرزداشتگ ء پھ ایشی وت ساہ ء دیگ ء ہم ہچ چک ء پد نہ بوتکت ہے سوب ء بلوچان ء مزن مزین طوفاناں دی زیر آپ کت نہ کتہ۔ اے بلوچی ڈیہہ ء ہچ محکیں بن جاہی سرکارے نہ بوتہ، سندھ بلوچانی حاکمی ء ر بلوچی یا استمانی کنگ گشگ نہ بیت پرچیکہ ادا دی

یک محکمیں بن جاہے ۽ بدل ۽ خیر پور حیدر آباد ۽ میر پور، سرٹالپور کہولال حاکی کتہ۔ گورپچان ۽ بلوچ قبیلہ جتاجتائین ڈیہاں بہر ۽ بانگ ات انت ۽ وتی قبائلی وت واجہی ۽ پہ جنگ ۽ ات انت۔ قلات ۽ خان ۽ رادرسیں بلوچاں ہنچا زبانی وتی خان منت بلے یک استمانے جوڑنہ بوگ ۽ قبائلی زندگوازینگ ۽ سبب ۽ قلات ۽ ہم محکمیں بنجاہے نیست ات۔ ہر سردار دومی سردار ۽ گوں، خان سردار ۽ گوں درائیں سردارانی ہوری ۽ خان ۽ پہ وتی ذاتی نف ۽ کٹ دوڑمینانی بنا ۽ گ کش ۽ چیل ۽ دزگٹ اتنت۔ ہے جاورر و برکتی بلوچستان ۽ گت کہ اوداں سیدستان، بمپور ۽ میانچی ۽ دگ ۽ زرباری تک ۽ جتاجتائین قبیلہ وت واجہی ۽ زندگوازینگ ۽ ات انت بلوچانی توارخ ۽ بازیں سکیں وخت ات انت بلے ہنچو سہر ابیت کہ بلوچانی مزنیں کوہنیں توارخ آہانی سکیں ۽ دراج کشیں مقابلہ گوں انگریز ملک گیراں بوتہ کہ آہاں پہ وتی سامراجی مقصدان بلوچی گلزمین ۽ سر ۽ ہم وتی بیرک ۽ منڈگ ۽ جہد کتہ۔

شہ مرچی ۽ صدوسہ گیت سال ۽ کساس ۽ پیسروہدیکہ انگریزاں اے گلزمین ۽ گام جت تہ آ وخت ۽ بلوچ میانچی ایشیا ۽ برے گلزمین ۽ آ جوئی ۽ وت واجہی ۽ گوں خشکت کہ ایشی سرحد ۽ سیم زربار ۽ گوں عرب زر، رودرتک ۽ گوں سندھ کور۔ گورپچان ۽ تکتو کوہ ۽ تاں ہلمند کورد رودرتک ۽ گوں لوط ۽ دشت ۽ سک اتنت برے دگ ۽ رودرتک ۽ ماں سندھ ۽ بلوچانی حاکی ات۔ بلے انوگیں دور ۽ زمان سائنسی رہندانی رو ۽ بلوچانی ہچ ریاستے نیست ات۔ گورپچانی رودرتک ۽ پنجاب ات کہ اوداں سکھ آنی آ جوئیں ریاست ات ۽ آدمام گوں ڈیرو ۽ بلوچاں مڑائی، کش ۽ چیل ۽ ات انت گورپچان ۽ اوغانستان رودرتک ۽ ایران ۽ سرکار ات انت۔

انگریزاں گلزمین ۽ آ ہگ ۽ ساری ماں ہندوستان ۽ وت راباز محکم کتنت ۽ وتی

ہندوستانی سلطنت ء جوانی ء دیمپانی کنگ ء شہ گوریچان ء زار روس ء خطرہ ء گردوار ء پہ داں
 اوغانستان ء وت ء را محکم کنگ ء اوداں زیر دستیں سرکارے ء ٹہینگ ء چن ء لائچ ء اتنت
 اے ڈول ء وہدیکہ آہان ء کابل ء تحت ء وتی دستکے ء نادینگ ء سوب نہ بوت تہ آہان لشکر کشی
 ء ارش آرگ ء فیصلہ کت۔ بلے اوغانستان ء سیم سرحد گوں انگریزانی کچنگیں ہندوستان ء سک
 نہ اتنت آہان ء چہ سکھ آنی پنجاب ء گوزگ کپت یا نکہ شہ سندھ ء بلوچستان ء شہ سندھ ء
 ٹالپر حاکماں انگریزی فوج ء گوازینگ ء ہزم گرگ بوت بلے انگریز وہدیکہ سندھ ء پترتنت شہ
 سندھ ء بلوچاں چہ ہرنیمگ ء آہانی سر ء ارش کت۔ اے ڈول ء شہ سندھ ء کور ء بگرتاں
 قدہار ء ڈیہے پشت نہ کپت اوداں بلوچانی دست ء انگریزانی خون رنجگ نہ بوت انت ء
 آہان ء زیاں نہ رست۔ اے ڈولیں بلوچ سرمچاراں مزاری کارنامہ ء قصہ و بیاناں پہ بلوچی
 مخلوقی لوزانک ء شاعری پکار انت گوں انگریزاں بلوچانی اے مڑائی شروعات ء دہیں سالان
 بازخت اتنت۔ اے مدت ء سندھ ء میانی ء بے اندازہ و شہداد پور ء نزیگ گور ء سندھ کور ء
 دراجی ء گوں انگریزاں مڑائی بوت انت۔ ہے ڈول ء مری و جھکر انیاں گوں انگریزاں جنگ
 ء چوپ، قلات ء خان محراب خان ء شہدی، کوسہ ء مستونگ ء انگریزانی سر ء بلوچ سرمچارانی
 پدماں پدین حملہ ڈھاڈر ء گنداوہ ء مڑوکوش ماں قلات کہ دووارگ گوں انگریزاں جنگ دیگ
 ، اے کل ہما وقت ء مڑائی انت۔

گیوں سامراجی انگریزاں اے مڑائی گوں مزنیں سرمچاری ء بہادری ء کنگ بوت
 انت بلے اصلیں گواچن ایش انت کہ اے مڑائی ہر کس پہ دیم ما بیدیک رد ء بندیں ء جھکمیں

گلے ۽ پیرک ۽ چیر ۽ ماگوں کو نہیں ۽ کمیں سلاح ۽ ساماناں کنگ بوت انت کہ ایسی سوب ۽ چچ
 جاہ ۽ بلوچاں سوب نہ کت۔ قلات ۽ محراب خان شہید بوت۔ سندھ ۽ رانگریزاں گنت۔ سکھ
 آنی سر ۽ انگریزانی فتح ۽ سندھ ۽ شکست ۽ رند ڈیو ۽ بلوچاں دی وتی ڈیہہ ۽ وت واجمی شہ
 انگریزاں رکیت نہ کت۔ ہے ڈول ۽ 1872ء ۽ گولڈ سمتھ کمیشن ۽ بلوچانی وطن ۽ بہر ۽
 بانگ دی رہندان ۽ منت بلوچستان ۽ سر ۽ دائمی قبضہ کنگ ۽ خاطر ۽ انگریز سرکار ۽ بلوچانی
 کو نہیں قبائلی دوداں پہ وتی مقصد ۽ کار بست۔ ہما قبائلی دود ۽ نظام کہ پیش ۽ پہ بلوچاں
 باز فاندگ مندانت۔ نوں نوکیں جاور ۽ نوکیں دور ۽ نوبت ۽ گلامی ۽ تیلانی بلوچانی گٹ ۽
 اڑیک ۽ محکم کنگ ۽ کار ۽ آہگ، وانگریزانی اے ڈولیس مہربانی ۽ سبب ۽ بجا رانی ۽ شہیدی ۽
 کسان ۽ مزنیں درائیں واقع ہے مدت ۽ بوت انت۔

چوناہ ۽ 1918ء ۽ شکست ۽ رند مریان تاں 1930ء ۽ وتی جنگ یکجاہ جاری
 داشنگ ۽ ایسی سروکی مراد علی شاہجہ ۽ میر باہر خان ۽ میر جمعہ ۽ گرانی کمک ۽ کنگ مسٹر ہادل ۽
 کوش ہرنائی کریگ ۽ سراجملہ ۽ کولہو ۽ تہی کش ۽ چیل واژو کٹر ہے تو کاں بوت انت۔
 شہ اے درائیں بغاوت ۽ مثالاں سہرا بیت کہ بلوچاں انگریز ۽ حاکی ۽ پچمر نہ منتہ۔

قبائلی نظام آہانی اُستمانے جوڑ بوگ پہ آہاں جوانیں آسرے آرت کت۔ بلے ہے خاصیت
 تنگ ددی نہ بوتکت۔ ایسی ابید، جوانیں سروکی دی نیست ات کہ بلوچاں شہ وتی سروکی ۽
 برکت ۽ یک ۽ اتفاق بکت ۽ آہان ۽ پہ آہانی منزل ۽ گام گنج بکت پمیشا مژاداریں قبیلہ وہدیکہ

دوہمی راجنگ ۽ پڙاءِ دستنت تہ وت ۽ راملامت اش کت ۽ ضد ارش بلے تناوہد یکہ آپر جنگ
 ۽ تیار ۽ شیوار بوت انت جنگ ۽ پڙاءِ دزگئیں قبیلہ ۽ شکست بوتکت۔ اے ڈول ۽ بلوچستان ۽
 بلوچاں جنگ کت۔ بلے آیکبارگی ۽ پھر انگریزانی دیمانیا تکیت، چریشی سوب ۽ انگریزاں
 مدام سوب کتہ۔

ہے ڈولیں حالتاں گوں دنیا ۽ مزینں جنگ ۽ رند، ہندوستان ۽ سیاسی باہندانی
 (تحریک) ۽ اثر بلوچستان ۽ دی سربوت۔ نوں اے لگ ۽ نوکیں طرز ۽ چست ۽
 ایر (ایجنیشن) ۽ گلانی دور بکج بوت۔ ہدامرزی نواب یوسف علی خان عزیز لگسی ۽ سروکی ۽
 نوکیں دور زمانگ ۽ استمانی باہند شروع بوت۔ اے باہند ۽ مقصد شہ بلوچستان ۽ انگریزانی
 درکنگ ۽ قبائلی زانت ۽ بدل ۽ استمان زانت ۽ ودی کنگ ات۔ انگریزاں وتی ملک گیری
 مقصداں پہ اے لگ ۽ حال رسانی روآ ۽ درو وسیلہاں ۽ باز دیما برتکت کہ چیشی سوب ۽
 سیاسی حیاں ۽ نظریہ ہانی شنگ ۽ تالان بوگ ۽ باز کمک رست۔

آژنگہ

اسکول ء زماگ ات اے دستورات کہ ہنچو مئے بندنانی دوست ء سنگت گرماگ ء
 پہ ہامین ء کاینٹ ماہم زمستان ء پہ آژنگہ ء دس آ تک ء پہ مئے بخت ہمراہ بوت ء آژنگہ
 ہمارو چاں کپت کہ مئے اسکول بند ات ..... کورچے لوہیت دوچم ء روژنائی! دومی روچ ء
 ماپسنی ء زر ء رسنگی اتاں ..... یک نیمگ ء زری نو دوشیں کوش تہ دومی نیمگ ء چہ کسانیں ء
 مزین آدم جنین ء مردین میدانی کوکار ء توار۔ "بیات و شیں لوجر گورانت انت، چکاں سازم
 انت چو گوشت ء تاجگ انت ء چہ ڈر ساں شرتر ..... بیا کہ کباب تیار انت!!"

یک جاگہ ء مدگ پاٹو بوژگات۔ تہ دومی نیمگ ء پالبار ء گور ء سارم منزل ء روان
 ء سر بوآن اتنت۔ بلے چہ درستاں گیشتر کر ء قوت (کوت) مستر اتنت ہنچو معلوم بوت کہ
 گوزلی ناء قوت (کوت) سک مزن انت۔ چون اے دگہ ماہیک سک باز اتنت بلے لر ء
 قوتانی مٹ ہج جانست ات۔ ہر کیے گل ء شادان ء کسر ء قوتان چارنگا ات ہر گور ء مچی ء
 میٹرات۔ ماہیگانی گرگ ات تیا ب ء گور ء پوجی برد اتنت ء کرانی قوت لکیگ اتنت بولی ء
 نادی ء کوکار ات ہرچ ماہیک پہ ٹال ء مارکیٹ ء روان اتنت۔ مردمان پہ سپت گشت ء
 برت۔ بلے تیا ب چہ ماہیک ء حالی نہ بوت ہنچو معلوم بوت کہ درسیں ماہیک پہ زمین ء سیل ء چہ

زرع در کپنگ انت۔ مید گل ء شاداں اتنت کہ لہنہیں ماہ ء توشگ ایر بیت ء مخلوق گنداں کہ دردن ارزاں بیت گوشے اے و شیں کوش ء مثالی ء او میتانی سرات۔ بلے دومی صحب ء بامسار ء کہ چم پچ بوتنت ہمن گرتوں۔ و شیں کوش گارات ..... آ و شیں زید ء موسم کجاشتنت۔؟ ہنچو معلوم بوت ہرچی کہ دیستکت یک دا بے ات ہر نیمگ ء چہ یک ژپ ژپ نے ات ٹرندیں گواتے کشگا ات۔ گوات ء گوں ہور ء زنڈ زنڈیں ترنپ کپرگا اتنت آ و شیں موسم پہک شکت، نیس فاشی ء دورأت، ووتی زور ء پیش دارنگا ات کہ چنکس زورے ماں!

ہرکس چہ گوار ء ہاردپ ء وتی کڈاں زنڈیتکت۔ میدہما کہ ماہیگ ء کشگا شنگ اتنت من گرتیگ ء حیراں اتوں کہ مرچی گیس روچ زیکیں روچ انت! انوں انوں چے بوت زالبول پرچے پونگی انت۔ چونیس ہار پوے ء مان شانہ منا ہنچو معلوم بوت گوشے کہ جو پاگ آتکہ دہاہین زوت شتہ بلے جنین آدمانی پوننگانی معنا چہ انت ..... آئی نام پرچے مخلوک ء دپ ء انت؟ پرچے پرائی قلندر ء پیراں گوندیخت ..... پرچے آراغوث ء کتت؟ اے ڈرامن چہ وتی دل ء جست کت بلے منی سر پر نہ بوت۔ نپاداشت ء چوگونوک ء چہ تحت ء سر ء دورکت۔ چماں لتاران ء توارجت۔ ”بلک۔ او بلک نا حد اسرا احمد ء چون پیتہ اے چونیس آ شو بے“؟ من پیریں گہار ء راہر وہد بلک کشیت۔

”شنگ باتاں ڈن ء درمیا سک ہورانت۔ چادر ء بزوروت ء ماں پتاسک گوار انت“ مناگپت بگل ء کت چادر منی بڈ ء دور دات ”بلے تو منا بکش نا حد اسرا احمد ء چون پیتہ“۔ من اشتاپ اشتاپی ء آرا جست کت۔ ”خدا حیر بکت!۔ پیری نا حد ماہیگ ء کشگا شتہ وتی ہر سیں برات گون انت ساری ء دریاوش بوتہ بلے دوشی دریا ء طوفان آتکہ دریا سک

مست انت۔ ایدگہ درسیں ماہیگ کشیں بوجی کہ آئی ء ہمرائی ء شنگ انت دوشی شپ ء نیم ء
 طوفان ء تو کا تیاب ء درتکت بلے نا حداء بوجی تنی و ہدی و دی نہ کنت خدا سر ء حیر بکت اید کہ
 یکد ارانی مید گشت کہ درس یک جاگہ آئیگا بوتکت بلے درس یک یک ء پہ سلامتی رسکت
 کس نزانت آ بزرگانی حال چون انت خدا تئی میار ء انت بلک ء یک گین ء درستیں گپ جتت
 نون من سر پد بوتوں کہ پرچے ہر نیمگ ء گوشے موتکہ انت بلے من گندہ تر پریشان بوتوں وڑ
 وڑ ء خیال ء پکرانی تو کا کپتوں نا حداء ڈیل ء بالاد آنی ٹپالیں بوجی نیلیں زر۔ سیاہ ء تہاریں
 جزر گند ء گردگ آزر ء مستی ء آئی بُرزیں چولانی ایر ء آر طوفان ء ترندیں گوات۔ درتگیں
 آچار۔ بوجی ء اے نیمگ ء آ نیمگ ء لیگ آہانی مرک ء زند ء پہ جہد ء کوشت اے درسیں یک
 یک ء منی دیم ء چکرتنت۔ وڑ وڑیں وسواس دل ء چست ء ایر بوتنت۔ بلے من وتی دل
 تسلء دات کہ اے واپے اے دروگے چو پھربوت نکنت طوفان آہان ء ہج کت نہ کنت
 او برے ترندیں خیالاں منی دل چہ بند ء ست۔

ہے پکر ء خیالانی تو کا ہے وسواسانی زر ء ادژ ناگ ء پکر ء انوں کہ یکے ء منی کو پگ ء
 سر ء دست ایر کت ء منی درائیں خیال پر شتنت من چک ترینت تہ منی سنگت اویمان
 اوشتا نگ ء مناجستے کت ”تو سئی ء“؟۔ چیا؟

من سئی نہ ان ”من گوں حیرانی ء پسو دات ”گڈ ایارواں“۔ آئی گشت ء رہادگ
 بوت ”کجا“ من آئی دُمب ء گپتوں ء جست کت منی حیرانی ء ماں پہ دماں گیش بو آن ات
 ”ایدگہ مردمان نہ گندے کہ کجاروان انت ”آئی ہماشتاپ ء پہ رو کیس مردمانی نیمگ ء دست
 شہادت ء گشت ماہر دوک آ مردمانی دُمب ء کپتیں۔ مے گام بوتان دتاں تیز بو آن اتنت۔

پدا آئی درائینت "ناحداء زى ایش دیسکنت" چے آ جوڑ انت چون انت چون دیسگ اش؟
 من آ راجست کت "من شرسى نه اول بلے چه مردمانى دپء ہنچو اشکتہ کہ آ ہان ء یک یک ء
 در کیتکت ء آ ہانى پر شکتیں بوجیگ اش ہم دیستہ۔" منى سنگت ہمیدال کنکین۔ بے تران بوت ء
 پدا گوشتى۔ "انا! چوبکش کہ آ زندگ انت ء مرت نہ کنت انا..... چون مرت کنت دل
 سہرینت ء گشت ء۔ انوں ماچہ شہر ء دور روکپتى تیاب ء بازىں مردم مچ اتنت معلوم انگہ جزگ
 واہگات جنیں تاں مردین گونڈ ء کسانیں بلکیں درسیں شہر مہکت۔ مچی ء نیام ء یک بوجیگے
 ایرات۔ من نظر شاک دات آ پالیں بوجیگ ات نزیک شت ء چارت کمیں جہل بوتان آئی
 بن چارت ننگ ات ویک کشى سزیمکت کہ آ رادریا ء پتار ککت ڈن ء دور داتکت بوجیگ ء
 گندگ ء منى درتیں اویتانی چراگ شمال ء کشتکت ء ہنچو معلوم بوت کہ تیاب ء نزیک ء گوڑ ء
 آ ہانى بوجیگ ء شرتگ ء جگ ء ننگ کنگ۔ منى ارسان یلہ دات ہنچو کہ آپ چه پر شکتیں تاس ء
 من پکر ء حیلانى جہلانکى ء کپتوں، دانی زرتشى انت۔ ایشى شدى ء گونگیں ناحداد جانسوبانى
 خون وارته..... اے خون دارے..... ایشى وتى شن پہ بزرگانى خونان پر وشتہ..... اے بے میار
 انت، بے گناہ انت، ایشانى سرء شدت ء زور بوتہ..... اے شہید انت اے شوہاز ء شہید
 انت۔ آ ژنگہ ء شہید انت۔ انا گاہ ء یک چڑکا ہے ء منى کش ء اوشتا تگیں پیرزال گوں یک
 دوئ ء تران ء انت۔ ہو" ایشى ء ما امبر ء گوشیں کہ دریاء دپ ء پس پکشیت" بلے؛ یں گہد ء
 گوشیں کہ دریاء دپ ء پس پکشیت" سیسی پیرزال ء گشت۔" بلے امبراں پس ایشى ء نہ لوئیت
 کہ ایشى ء را امبراں خون رستہ دیم ء سال ء پہ بندوبست ء بکشت" اولی پیرزال ء درائینت۔
 او یک چیانے جے "آ ژنگہ دى خون لوئیت"۔!

شرگداری

(صابرہ گفتار)

ہنچو کہ چہ نام ء سہرا انت، اے بلوچی ء کلاسیکی رنگ ء نامی نئیں شاعر ولجہ قاضی
 عبدالرحیم صابر ء کچھیں گالانی دیوان انت کہ ماں کید ء نود ء ناکدیاں تالان دنت ولجہ صابر ء
 یک شعر گوشیں (نظر گوشیں) شاعرے پمیشا اے دیوان ء تہا گیشتر شعر انت کتاب ء تہا
 شعر ان ابید لہیں غزل ء چار بند موتک ہم مان۔ خدا ء سپت و تنا پیغمبر ء نازیگ، قائد اعظم ء
 انقلاب ء سردک ء توصیف بنیادی جمہوریت ء بیان اسلام ء تعلیمانی نشونداری، بلوچ راج ء
 پدمائی، صابر ء شعرانی تشکیلیں سر حال انت اے کتاب ء بلوچی شعرانی اردو زبان ء روانک ء تہا
 ترینک دی بوت۔ سرتاک ء شاعر ء عکس ء براہد ارکنگ بنے ارمان کہ کتاب بے لڑانت پمیشکا
 دانوک پہ وتی پسند ء شعرانی درگیجک ء باز جنجال بنت کتاب ء رد ء بند جوانی ء سہرا نہ بیت۔

ولجہ اے کتاب ء وانگ ء رنداے زانگ نہ بیت کہ اے شعر شاعر ء کجام دور ء پہ
 بکنکت ء تمام تمام سالانی شعراے کتاب ء ہورکنگ بوتکنکت؟ آیا اے آنہی درائیں گیتارانی
 مجموعہ انت یا نکہ آنہی شعرانی یک کچھنے۔ داہم یک گواچنے جوانی ء سہرا کنکت کہ ہرچی کہ

بیت چہ الیش ماشاعر ء شاعری ء جوانی ء پوہ بوت کنوں کہ آنہی شاعری ء رنگ چے انت
 آتھام دگ ء گام جناں ء روان انت۔ بلے یک شے کہ دل ء وش نہ ایت آ الیش انت کہ
 ماچریشی آنہی شاعری ء ردوم ء زانت نہ کنوں کہ آنہی شاعری ء کجام کجام منزل جگک ء انوگیں
 دگ ء زران انت! بلے اے ہم گنجے کہ اے کتاب انوگیں دور ء بزگیں بلوچی لوزانک ء
 دامن ء پراہ ترکت ء پریشی ولجہ صابرستا کرزیت۔

نوں نگدکاری نیمگا کاہاں ہر یک شاعرے ء گپتار ء سر ء نگدکاری ء وخت ء اے
 چارگی بنت کہ آنہی زبان ء بیان چون انت؟ آنہی کار بستکیں زبان گوں آ زبان ء تب ء
 روایتاں ہمدپ انت کہ ناں؟ آنہی زبان ء تہاٹہ خوبی است انت کہ ناں۔ ہے ڈول ء پدا
 اے گندگی بیت کہ زبان ء ابید آنہی شعرانی تہا مانا ء شری سازی انت کہ ناں۔ آئی شعر پکر ء
 خیال ء خوبیاں چہ چکار انت یاں نا۔ گوئدی ء الیش کہ بزاں شبیں وچہر تشبیہ واستعارہ مجاز مرسل
 کتابہ اعجاز بیان حسن تعلیل واید کہ لوزی ء مانائی سفت کار بندگ بوتکت کہ ناں۔؟ سیسی شے
 اے چارگی بیت کہ آنہی شعروتی دور ء روح ء نشوندار انت یا ناں۔ بزاں وتی دور ء ہل ء لوٹاں
 پیلو کھت؟ ہے سیں کیلوانی روءاگہ صابر ء اے شعرانی سر ء چماں شانک بدوں نہ گندوں کہ
 آئی ء شعرتیوگی ء (As a whole) نگدکاری ء اولی دوئیں کیلواں ء بندنت شاعر آ مے ء
 بیان ء روایتانی سر ء روان نہ انت مے زبان ء تب ء سرگوز کنگ۔ لوز وٹپہ ء خوبی ودی نہ
 بنت۔ آنہی ء شاعری آچہ بلوچی شاعری روایتاں فارسی اردو شاعری ء روایتاں گیش اثر
 زرنگ۔ شبیں وچہر ء جوانیں خوبی نیست برو برانت البت ہر شبیں ء چہرے کہ کار بندگ
 بوت۔ آچہ فارسی ء اردو ء زورگ بوتکت شاعر ء سیم اوخیال ء دومی نہ کرنگ انت۔ چو کہ سک

خس، لعل یمن، در صدف گل نو بہار، قدرت کردگار آیند کہ اگر بلوچی لوزانک و دی مروی ہے
رفقار سپت گیت نہ پنجا و صد سال و گذ شاعری و اے زبان و کس پوہ نہ بیت۔

ہے پیم و ما گندوں کہ ذہنی شعر مانا و لحاظ و دی باز کمزور انت خیال و پکر و برزی و دی
نہ کنت معنوی صفت باز کم گندگ و کایت۔ و لوجہ صابر و چہ اقبال و فارسی شاعری و ہم نکرہ اثر
زرتہ کہ باز جاہان آنہی شعرانی خیال، رد، ذیل و سنگ و بہر ہم ہماہانی پیم و سہرا کشت چشکہ اے
دنیا و جہان اچ تئی جمال انت تئی کارزانتی اربس کمال انت، فنا و نیستی و گوں تو چہ کار انت تئی
ہستی یقینا لازوال انت، چہ نسبت خاک گوں نو و بداریت، تئی ذات پاک چہ ایل و حیا انت

☆۔ بیاساقی و جام و ساغر بدہ

مدہ چیری و گوں پہ ظاہر و بدہ

☆۔ منزل و عشق سک خطرناک انت

عقل بسیار اگر چہ چالاک انت

☆۔ نا امیدی پھر و جائز نہ انت

آیۃ؛ اتقنظو اعلان کنت

☆۔ چند چیز انت امز و راز و زندگی

بندگی جوش و عمل کار و ثواب

☆۔ اطیعوا اللہ واطیعوا الرسول
دست گریشاں بے تو کامیاب

☆۔ جوش و ہمت چہدء کوشش پیچ و تاب
پیش داریت زندگیء انقلاب

☆۔ عقل ہمراہ انت اگہ آسودگ
عقل یلہ دست جان بیت اندر عذاب

☆۔ باطل کہ گرگانت حیات چندانت
نورء خدایہ دیما آدمی حیات چندانت

عبدالغفار (ندیم) پت و نام حاجی عبدالسلام انت، 10 ستمبر
1943ء کھنہ ضلع کبچ و دوی بوٹک۔ 1959ء چہ گورنمنٹ ہائی اسکول تربت و
میٹرک پاس کرت، 1961ء چہ گورنمنٹ کالج کونہ و ایف اے پاس کرت۔
1963ء بی اے و 1965ء چہ کراچی یونیورسٹی و ایم اے سوشیالوجی پاس کرت و
1966ء چہ ایس ایم لاء کالج ایل ایل بی و چکاس ہم شریں پوزیشن و پاس
کرت۔

پدا 1971ء پی سی ایس و چکاس ہم پاس کرت، چہ قلات ڈویژن و اوڈل انک۔ تعلیمی زندگی و کمیشن و پد
کونہ و کراچی و گوست انت۔ 1965ء ایم اے پاس کنگ و پدا آئی تحصیلداری امتحان ہم پاس کرت و سرکاری نوکری
یے بندت کرت۔ پی سی ایس کنگ و پدا اسٹنٹ کمشنر و اگدہ گیت۔ وتی ملازمت و و پدا بازیں عہد ہائی سرا کار
کرت، آ ہائی تھا اسٹنٹ کمشنر، ریسرچ آفسر ٹرانسپل پبلیسی آرگنائزیشن، ڈیپوٹیشن و سرا بول تچ سی و لیسیاء
لیبراشی، 1979ء تاں 1989ء ڈپٹی کمشنر، کمشنر و دگہ محکمہ آئی سیکرٹری ہم بوٹک، و 2003ء چہ سرکاری اگدہ و
ریٹائر بوٹک۔

چہ سکول و کالج و زمانگ و لہز انک و گون آئی دوستی دوی بوٹک۔ عبدالغفار ندیم بلوچی و اردو و ابید فارسی و
سر پدیں شہہ زانے ات۔ آئی پت و پول و وسیلہ و فارسی شاعری و کہنیں شاعرانی ہجاء، نوکیں دور و مکران نمبر و دیما
اتلگ انت۔ چہ شی و بلوچی لہز انک چہ عبداللہ جنگلی محمہ درفشان شے کمال، شے گمانی و دگہ نامداریں شاعرانی دوستی
راستی بوٹک، فارسی شاعری و ازم و غفار ندیم و جوانیں کمال و لائقی است ات۔ فارسی و مزن نامیں شاعر گل محمد تاطق و
سرا ہم کہنیں پت و پول ہم کنگ ات۔

عبدالغفار ندیم سال 1966 تا 1967ء اولس بلوچی و شوکار ہم بوٹک۔

درستاں چہ ساری آئی و اہمیت ہوت و قلمی نام و شاعری بنا کرنگ ات۔

بلوچی لہز انک و تھا آئی رود بند و انکس بازیں کتاب دیما اتلگ انت۔ سردارخان گشکوری و انگریزی
کتاب دی گریٹ بلوچ و اردو ترجمہ چا کر اعظم، بلوچی عشقیہ داستانیں، بلوچی رزمیہ داستانیں، پریوں کی کہانیاں،
کبزی چاپ بوٹک انت۔

نوکیں آ و کیں کتاب کہ غفار و ایسانی سرا کار کرنگ آ ایس انت و زوت و انوکافی دست و بنت۔

☆ کہنیں بلوچی لہز انک۔

☆ بلوچی فارسی شعرا۔

چہ دانگ و زمانگ و سیل و سواد بازیں ڈیہاں شنگ، ایسانی تھا اٹلی، مراکش،
افغانستان، خلیج ریاست، سعودی عرب و دگہ ہوارانت۔

عبدالغفار ندیم در اہیں مدت و نادراںی و پدا 62 سال و عمر و 15 مئی 2005ء
سال و چہ اے کوڑ ہیں دنیا و پدا وتی مند امی ہسکین و شت۔

آئی و نا یوک و وتی پدا ان و عثمانی اولاک کرت بلکس آئی و بیرانی و بلوچی زبان
یک شریں و لائقیں لہز انت و پت و پولکار و بلوچ قوم و یک شریں نتے و زہر بوت۔

